

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ — LIBERTY

Savaitinis

Jungtinėse Valstijose \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 13

PENKTADIENIS, KOVO [MARCH] 30, 1984

OZONE PARK, N. Y. 11417

73-IEJI METAI

KRISLAI

Darbininkų laikraščio
šventė
Miami vėl neramu
Prezidento rinkimai ir
mažos partijos
Chicagiskė "Vilnis" apie
AFL-CIO
Politikai kalba, o skola didėja

IEVA MIZARIENĖ

Siais metais gražiai sukakti minės Amerikos darbininkų kasdieninis laikraštis "Daily World". Jis buvo įkurtas prieš 60 metų ir tada vadinosi "The Daily Worker". Jo puslapiuose rašoma apie tai, kas svarbu Amerikos darbininkams, visiems žmonėms, kurie gyvena tik iš darbo. Čia pasakojama apie amerikiečių rūpesčius, pensininkų problemas, kovą už taiką.

Amerikos darbininkų laikrastyje dirba geri žurnalistai ir kolumnistai. Jų rašiniai pateisina laikraščio šūkį "Looking Behind the News— and Ahead". "Daily World" nespausdina reklamos, taip įknyrėjusios visiems stambiosios laikraščiuose.

Tūkstančiai spalvotų Miami piliečių pasipiktino, kai teismas išteisino policininką Luis Alverez, kuris 1982 metų gruodį nušovė juoda jaunuoju Nevel Johnson. Po šito baltojo policininko nusikaltimo Miamiyje kilo neramumai, kurie nusisėdė naujų aukų ir padarė miestui didelį nuostolį.

Po pusantros metų tyrimo teismas nutarė, kad policininkas nekalta. Valdžia žinojo, kad toks sprendimas sukelis naujus neramumus. Todėl iš anksto buvo suvežta apie 1,000 policininkų. 282 juodieji Miami gyventojai buvo suimti.

Visas rasines problemas mūsų valdžia kol kas sprendžia tik jėga. Ar ne geriau bandyti panaikinti jų priežastis?

Ruošiantis Amerikos prezidento rinkimams, kai kurios valstijos bando taip pakeisti rinkimų įstatymus, kad mažos partijos turėtų kuo mažiau galimybių kelti savo kandidatus. Tokių bandymų buvo Michigane, kur bandė kviesti komunistų kandidatus Hall-Davis, o taip pat Citizens ar Libertarian Party žmonės.

Viskas daroma tam, kad valdžioje galėtų būti tik vienos iš dviejų dabar besiginčijančių partijų atstovai — ir būtinai turtuoliai.

Chicagiskės "Vilnis" redaktorius S. J. Jokubka rašo, kad pagaliau ir AFL-CIO profsąjungų prezidentas Lane Kirkland pasisakė už padidintą pajamų mokesčių turtingiesiems ir korporacijoms. Turint galvoje AFL-CIO profsąjungų prezidento klasių bendradarbiavimo politiką, toks jo pasisakymas prieš turčius ir korporacijas atsiduoda nei šiuo, nei tuo. Bet vėl turint galvoje, rašo S. J. Jokubka, kad Amerikos darbo liaudis pasipiktinusi prezidento Reagano politika, atviraiglojančia turčius, AFL-CIO prezidentui kitos išeities nebuvo, turėjo pasisakyti.

Sausra nusiaubė vakarines Brazilijos valstijas

Recife. — Jau šeši metai iš eilės trunkanti sausra devyniose valstijose baigia panaikinti bet kokią gyvybę: nuo jos miršta žmonės, galvijai, augmenija. Tačiau Brazilija dėl įvairių, o daugiausia biurokratinio sumetimų, neįstengia kreiptis pagalbos į užsienius. Šitaip padėtį apibūdina tarptautiniai pareigūnai ir pats Brazilijos pagal-

Vertikalinėmis linijomis atžymėtos devynios Brazilijos valstijos, kurias nusiaubė sausra.

Patraukė į teismą falsifikatorius

Hamburg. — Vietos prokuratura pranešė, kad teisme užvesta byla prieš du asmenis, kurie susiję su vadinamo Hitlerio dienoraščio parūpinimu Stern žurnalui.

Nacistinio laikotarpio suvenyrų prekybininkas Konrad Kujau ir buvęs Stern reporteris Gerd Heidemann formaliai apkaltinti įsivėlimu į samokslą, siekiant išgauti \$3.6 milijonų iš žurnalo leidėjo Gruner-Jahr. Pirmasis jau sėdi kalėjime nuo pereinamųjų metų gegužės mėnesio, kai Fed. Vokietijos ekspertai nustatė, jog tie dienoraščiai esą sufalsifikuoti.

Kaltina pačius žydus

Washington. — Žymių amerikiečių grupė dvejus su puse metų ruošė studiją ir priėjo išvados, kad 1930-1940-aisiais metais Amerikos žydai nepadidavo pakankamai, kad būtų galėję išvengti nacių holokausto.

Studijos rezultatai buvo pranešti spaudoje už pereinamąją savaitę. Komisijai vadovavo buvęs JAV Aukščiausiojo Teismo teisėjas ir buvęs ambasadorius Jungtinėse Tautose Arthur J. Goldberg. Patį studiją iš spaudos išėis balandžio mėnesį.

Nepaisant pareiktos kritikos, kai kurie žydų vadai tvirtina, jog komisija dar per švelniai reikalauja tvarkę. Kritiku tarpe yra Samuel Merlin, vienas Izraelio Herut partijos (su Menachem Begin) įkūrėjų, pernai iš tos studijų komisijos pasitraukęs protesto ženklais.

Pirmuosius pinigus iš privačių bankų federalinė valdžia pasiskolino dar 1789 metais. Tada buvo pasiskolinta \$200,000. Dabar nacionalinė skola siekia jau kelis trilijonus dolerių, ir apie šitą dalyką jau kalba visi kandidatai į naują prezidentą. Apie tai seniai kalba dauguma politikų. Jie kalba, o skola toliau didėja.

Nenori priimti ambasadorės

Nora Astorga

Managva. — Nikaragvos vyriausybė savo ambasadorę Washingtono nori paskirti ilgametę ir nusipelnusią revoliucijos veikėją advokatę, 39 metų amžiaus, Nora Astorga. Ji šiuo metu yra užsienio reikalų ministro paduotoja.

Tačiau Washingtonas priešins jos nominavimui. Ypač Centrinės Zvalgybos sluoksniuose esama prieš ją didelio nusistatymo, nes prieš šešerius metus jos bute tapęs nužudytas aukštas buvusio prezidento diktatoriaus Samozos tautinės gvardijos pareigūnas gen. Reynaldo Perez Vega. Tasai pareigūnas buvęs Centrinės Zvalgybos tarnyboje ir turis Washingtono daug "draugų".

Manila. — Visuose Filipinuose prasidėjo balsuotojų registracija gegužės mėnesį įvyksiantiems rinkimams į parlamentą. Naujieji sąrašai pakeis senuosius, kurie, opozicijos tvirtinimu, yra pilni netikros informacijos. Naujoji registracija vyksta prezidento Marcos patvarkymu, po to, kai jos pareikalavo opozicijos vadai ir net kai kurie nariai iš paties Marcos partijos.

CHALLENGER VĖL SKRIS Į ERDVĘ

Tie penki Amerikos astronautai pratins kelionei Challenger erdvėlaiviu, kuris balandžio 6 d. pradės savo kelionę. Kairėje igulos vadas Robert L. Crippen.

PRANCŪZIJOS PREZ. MITTERRAND PATARIMAI AMERIKAI

Savaitės vizitui atvykęs Prancūzijos socialistas prezidentas Francois Mitterrand, šalia gražių žodžių apie abiejų tautų ginklo draugystę, pasakė ir tiesios žodžių dėl JAV politikos Lotynų Amerikoje bei santykių su Tarybų Sąjunga.

Prez. Mitterrand pereiną ketvirtadienį buvo pakviestas kalbėti Kongrese, kuriame kaip tik turėjo prasidėti diskusijos dėl prez. Reagano politikos Lotynų Amerikoje. Jis išpėjo Amerikos įstatymdavius, kad pilietiniai karai neprasideda vien tik nuo užsienio įtakos, nors jie kartais ir gali užsienio reikalams pasitarnauti.

Prancūzijos prezidentas Amerikos Kongresui aiškino, kad vadinamojo trečiojo pasaulio revoliucijų šaknis glūdi praeityje. Jis priminė Centrinės Amerikos istoriją, kurioje kaip raudona siūle eina karinė spauda, socialinė nelygybė, konfiskavimas ekonominių resursų ir saujelės žmonių vykdoma politinė spauda. Jis kvietė JAV, kad ji Centrinei Amerikai leistų pačiai susirasti kelią į teisingumą ir demokratiją be pašalinio kišimosi ir manipuliacijų.

Sios mintys buvo kaip patarimas prez. Reagano tvirtinimui, pareikšto pereinamąją savaitę pradžioje, kad Centrinės Amerikos problemas esančios atsiradusios dėl Kubos ir Tarybų Sąjungos kišimosi.

Prez. Mitterrand kels kartus buvo susitikęs su prez. Reagan ir jo kabineto nariais aptarti pasaulinių problemų, o pirmiausia santykių su Tarybų Sąjunga. Vėliau, spaudžė konferencijoje, jis pabrėžė reikala nesudaryti priešas naujoms nesutartinėms ypač tuo metu, kai Tarybų Sąjunga peržiūrinėja savo pozicijas nusiginklavimo srityje.

Prancūzijos prezidentas, kuris pareiškė, jog dar šių metų bėgyje jis ketins lankytis Maskvoje, priminė, kad Amerika neturi pamiršti to, "kas įvyko". Čia jis turėjo galvoje pernai rudenį NATO šalyse dislokuotas JAV branduolines raketas ir Maskvos opoziciją. "Aš manau, jog yra sunku tikėtis, kad Tarybų Sąjunga imtų elgtis, lyg niekur nieko nebūtų įvykę", — kalbėjo prez. Mitterrand.

Dėl Prancūzijos santykių su Tarybų Sąjunga prez. Mitterrand aiškino, kad Tarybų Sąjunga yra Prancūzijos kaimynė, ir norima kiek galima draugiškiau sugyventi.

Santiago. — Čilės opozicijai nenustojant protestuoti, reikalaujant prezidento Pinochet pasitraukimo ir demokratijos sugrąžinimo, vadaus reikalų ministras paskelbė nepaprastos padėties stovį. Jau dešimt metų, kai ši valdžia valdo panašiu būdu. Tokios padėties stovio įstatymai leidžia kariniams vadaus nustatyti komendantą valanda, drausti susirinkimus bei konfiskuoti laikraščius.

Prancūzijos prezidentas Francois Mitterrand su prez. Ronald Reagan Baltuosiuose Rūmuose.

Milžiniški JAV jungtinių karo pajėgų manevrai Karibų jūroje

Washington. — Gynybos departamentas pranešė, kad balandžio 1 d. Karibų jūroje prasidės manevrai, kurie užtruks dvi savaites. Juose dalyvaus JAV jūrų laivyno, oro ir armijos pajėgos.

"Ocean Venture-84" vardu pavadintieji manevrai yra pirmieji tokio didelio masto ir turi tikslą išbandyti JAV pasirengimą užtikrinti ir išlaikyti vandens kelių saugumą Karibų jūroje ir Meksikos įlankoje.

Manevruose dalyvaus apie 33 tūkstančiai JAV karių.

Tuo tarpu pietinėje Hondūro dalyje įvyko kiti trijų dienų manevrai. Tenai dalyvavo 350 JAV ir 130 Hondūro karių ir dar daugiau amerikiečių išsodintų desantų. San Loreno vietovė, kurioje manevruojama, yra prie Ramiojo vandenyno, tarp Salvadoro ir Nikaragvos.

Amerikiečiai tvirtina, kad per tą vietovę Nikaragva siunčianti ginklus ir amuniciją Salvadoro liaudies kovotojams. Taigi šie manevrai turėjo pagąsdinti Nikaragvos revoliucinę vyriausybę, kurios kariuomenė dabar pasiryžusi stipriai priešintis JAV Centrinės Zvalgybos siūnamiems antisandiniu būriams ir kurie minuoja Nikaragvos uostus. Jau buvo sprogdyti keli užsienio laivai, jų tarpe ir vienas Tarybų Sąjungos laivas.

Tie trijų dienų manevrai, įvykę tuo pačiu metu, kai Salvadore buvo rinkimai, šalies prezidentus, turėję tikslą pagąsdinti Salvadoro sukilėlius, bet rinkimai, nors ir susilaukė užsienio, jų tarpe ir JAV kongresinių stebėtojų, nepavyko. Greičiausia netrukus prireiks juos pakartoti.

Prancūzijos fermeriai reikalauja aukštesnių kainų

Paryžius. — Panašiai kaip sunkvežimio vairuotojai pereitą mėnesį, dabar Prancūzijos fermeriai užblokavo pagrindinius šalies kelius. Jie protestuoja prieš valdžios sumažintą pieno produktų gamybą ir reikalauja aukštesnių kainų už savo produktus.

Pietinėje Prancūzijoje apie penki tūkstančiai fermerių žygiavo Lyono gatvėmis. Viduržemių jūros pakrastyje vynuogių augintojai su buldozeriais pagadino pagrindinį kelią, vedantį iš Beziers į Montpellier. Jie degina padangas ir ardo policijos barjerus.

Centrinėje Prancūzijoje, Poitiers mieste, 300 fermerių su traktoriais pervaziavo miesto centru ir pakabino tris papjautus paršus prie vietos valdžios raštinės vartų.

Demonstracijas organizuoja didžiausios žemės ūkio darbininkų unijos — Fermerių federacija ir Jaunųjų ūkininkų sąjunga. Demonstracijos sutampa su Briuselyje vykstančia Bendrosios Rinkos žemės ūkio ministrų konferencija. Jų nutarimai liečia ir tai Rinkai priklausančių šalių žemės ūkį. Prancūzai tvirtina, kad pereiną savaitę nustatytosios kainos, duodančios jiems 5%, nepadengia infliacijos pasekų atsiradusių gamybos išlaidų.

Accra. — Radijo pranešimu pereiną šeštadienį vyriausybės kariuomenė pavyko suimti ir sunaikinti sukilėlius, kurie kėsinosi nuversti valdžią. Sakoma, kad sukilėlių tarpe buvo kareivių, dalyvavusių pereinąse pasikėsimuose.

LAISVĖ

LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

O kaip su Vilniumi?

Visa reakcinė Amerikos lietuvių spauda labai plačiai rašė apie Sv. Kazimiero iškilmes Romoje. Kaip žinia, virš penkių šimtų JAV ir Kanados lietuvių buvo ten nuvykę ir dar keli šimtai iš kitų šalių, taipgi pribuvo nemenkas skaičius lietuviško klero, įskaitant vyskupus ir arkivyskopus. Iš Clevelando buvo nuvykę lietuvių šokių grupė "Grandinėlė" ir t. t. "Draugas", "Darbininkas", "Tėviškos Žiburiai", "Dirva" ir kiti leidiniai didžiuojasi, kad oficialus Vatikano pareiškimas pripažino Sv. Kazimierą Lietuvos šventuoju ("Quinto centenario di San Casimiro di Lituania"). Taipgi didžiuojamasi, kad popiežius pasakęs prakalbė lietuvių kalboje. Duodama suprasti, kad popiežius labai pro-lietuviškas, net save skaitęs psilietuviu . . .

Bet klerikalai patogiai pamiršta, kad tokiai "meilei" yra sena tradicija. Visi lenkiški imperialistai, nuo Liublino unijos laikų iki Pilsudskio ir Želigovskio, visuomet teigė, kad jie "myli" Lietuvą. Bet, kaip mes visi žinome, ta "meilė" buvo ypatingos rūšies — lenkiškieji nacionalistai visuomet skaitė Lietuvą "ypatinga" Lenkijos provincija, provincija, kurios valstietija vartoja kitokią kalbą, bet kurios kultūra turėtų būti lenkiška . . . Lenkiški dvarai Lietuvoje, lenkiškai kalbančioji šlektė ir lenkiškai kalbanti miesčionijos dalis visuomet turėjo tam tikrą romantišką reikšmę lenkiškoje nacionalistinėje sąmonėje. Galima pasakyti, kad lenkiškoje sąmonėje Lietuva vaidino panašią rolę, kokią anglų sąmonėje vaidina Škotija. Anglai apie Škotiją galvoja panašiai: Škotija ne Anglija, bet gal labiausiai britiška Britanijos dalis, ypatingai romantiška anglams . . . Skotų nacionalistiniai jausmai, Skotijos nepriklausomybė, anglams visuomet atrodė labai keista mintimi, lygtai, kaip lenkams nacionalistams buvo sunku suprasti, kad lietuviai save skaito atskira tauta.

Tad, kaip su popiežium? Savo prakalbėjęs popiežius šūltai kalbėjo apie Lietuvą ir jos šventąjį, Kazimierą. Bet įdomu, kad jis vengia minėti Sv. Petro ir Povilo bažnyčią, kurioje randasi Kazimiero karstas. Mat, minint tą bažnyčią, neišvengiamai reiktų paminėti Vilnių . . . Bet kaip popiežius tą miestą vadintų? Vilnius? Ne, to jis nedarytų. Jis savo galvosenoje dar laiko Vilnių Lenkijos dalimi ir miestą tebevadina Wilno.

Lietuviškas kleras tą gerai žino, bet vengia prisiminti, nes tas pagadintų visą džiaugsmą apie iškilmes Romoje.

Kryžiai ir maldos

Amerikos Senatas atmetė Reagano administracijos pastangas legalizuoti maldas viešose Amerikos mokyklose. Pravesti maldų legalizavimą bandė plati reakcinė koalicija: Pietinių valstijų reakcinės protestantų bažnyčios; dešinieji republikonai; taip vadinamos "Moralinės daugumos" veikėjai. Jie visi teigė, kad JAV nepriklausomybės steigėjai visuose savo dokumentuose vartojo dievo vardą, kad Amerikos pinigai turi užrašą "In God We Trust" ("Mes tikime į dievą . . .") Reaganas manė, kad jo pusė laimės. Bet pasirodė, kad menka dalis jo paties partijos, republikonų, senatorių, stojo už bažnyčios ir valstybės nesumaitymo principą. Faktiniai Connecticuto republikonų senatorius Schweikeris vadovavo kovai prieš maldų įvedimą į viešas mokyklas. Jis teigė, kad pats yra religingas žmogus, bet jis laikosi principo, kad religija yra privatus dalykas ir, kad valdžia neturi teisės jos propaguoti. Įdomu, kad panašios nuomonės laikėsi ir didžiama Amerikos dvasininkų; tuo tarpu, kai pietinių valstijų reakciniai protestantų pastoriai, priklausą taip vadinamoms fundamentalistinėms sektoms, stojo Reagano pusę, labiau apsišvietusi protestantų dvasiškijos dalis — episkopai, unitarai, stojo prieš maldas mokyklose. Prieš maldas taipgi stojo žydų dvasininkai. Katalikų dvasiškijos nusistatymas buvo toks: viešosios mokyklos turi likti pasaulietiškos ir ten maldų nereikia, bet tikintieji katalikai gali siųsti savo vaikus į parapijines mokyklas, kur tikyba yra visos apšvietos pagrindas.

Tad, reakcinė klero dalis ir dešinės politinės jėgos pralaimėjo. Bet keista, kad kaip tik tuo pačiu laiku socialistinėje Lenkijoje klerikalai stengiasi palaikyti tą, ką jie pralaimėjo net kapitalistinėje Amerikoje: Lenkijos kunigai žūliai kovoja, kad kryžiai liktų kabėti šalies mokyklose — pradžios, gimnazijose, akademijose. Ir jiems pasisekė sukiršinti dalį mokinių, kurie lengvai pasiduoda nacionalistiniai-religinės nuotaikoms.

Tai reikalavimas, kuris neturi jokios logikos. Vakarų katalikiškuose kraštuose, kaip tai Italijoje, Ispanijoje ir Prancūzijoje, kryžiai kaba tik specialiose religinėse mokyklose, o viešose valdžios išlaikomose mokyklose religija atskirta nuo valstybės. Kodėl Lenkija turėtų būti skirtinga? Kodėl ji tuo atžvilgiu turėtų būti labiausiai atsilikusi? Mums atrodo, kad taip politizuodami savo rolę šalies gyvenime, Lenkijos klerikalai su laiku praras ir tikintųjų žmonių pasitikėjimą.

Jungtinės Tautos. — Gen. sekretoriaus Javier Perez de Cuellar paskirti tarptautinė Komisija buvo nuvykęsi į Iraną ir sugrįžusi padarė pranešimą, iš kurio matyti, Irako ten numestos bombos

yra "cheminiai ginklai". Tai dujos, kurios sunaikina kiekvieną kūno ląstelę arba paliečia nervų sistemą. Komisijoje dalyvavo mokslininkai iš Švedijos, Ispanijos, Australijos ir Šveicarijos.

Kas ką rašo ir sako

"KRAUJUOJANTI MARIJA"

"Tėviškos Žiburiai" praneša skiltyje "Religiniam Gyvenimui", kad Libane atsirado naujas stebuklas: kažkokiame Remiškaime Marijos statula kraujuoja! Tą patvirtina, sako "Tėviškos Žiburiai", melkėtų apeigų arkivyskupas Maximum Saloum . . .

Jeigu mes neklystame, melkietai yra rytinių apeigų krikščionys, kurie, betgi, pripažįsta Romos popiežiaus autoritetą — kitaip sakant — jie katalikai. Kokią išvadą iš to stebuklo padaro katalikiški "Tėviškos Žiburiai"? Ogi, Marija tuomi išreiškia savo skausmą dėl kraujo praliejimo Libane . . .

Bet kas lieja tą kraują? Vyriausieji Libano pilietinio karo kaltininkai yra taip vadinamieji falangistai, kurių ginkluotus junginius sudaro maronitų-krikščionių vidurinės ar turtingesnių klasių vyrai. Kas tie maronitai? Jie irgi katalikai nors taipgi laikosi rytietiško apeigų. Bet tai falangistai, kurie žūt-būt priešais Libano tapimui moderniška pasaulietiška respublika, tai falangistai, kurie veikia ranka rankon su izraeliečiais įsiveržėliais (izraeliečių priežiūra) baisias skerdynes paleistiečių stovyklose Sabra ir Satila . . .

Jeigu "Tėviškos Žiburiai" iš tikro rūpėtų kraujo liejimas Libane, jie, vietoje taušėjimo apie "kraujuojančią Mariją", ragintų popiežių sudrausti falangistus Libane, pasmerkti jų barbarišką, nekrikščionišką elgesį.

ILIUZIJOS, FASADAS . . .

Skaitant buržuazinę išeiviską lietuvių spaudą, susi-

daro įspūdis, kad jų lietuviškas politinis, kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas virte verda. Bet, skaitant "tarp eilučių", igūdęs skaitytojas gali lengvai susivokti, kad tie aprašymai dažniausiai yra kaip ir iliuzinis fasadas. Pavyzdžiui galima paduoti daugybę, bet štai tik keli žiupsniai . . .

Stai mes skaitome "Draugo" skyriuje "Skaitybės Kelias", kad visos "Aušros Vartų" tunto "Saulių" draugovės sesės susirinko Maironio lituanistinės mokyklos patalpose, dalyvavo 23 "Saulutės" ir 10 "Satrijos" draugovės skaučių ir septynios "Nerijos" tunto "Nidos" laivo udritytės. Sesės pagerbdami atsilankė ir broliai — dešimt "Lituanicos" tunto "Nemuno" laivo bebrų ir "Panerių miško" draugovės aštuoni vilkiukai . . .

Matote, viskas baisiai lietuviška — Satrija, Saulutė, Nida, Nemunas, udritytės, bebrai, vilkiukai . . . Bet ar taip iš tikro yra? Pasižiūrėjus į nuotrauką, kuri telpa šalia žinios, mes greit susiprantame: mes matome apie dvidešimt pradžios mokyklos amžiaus mergaičių ir vadovę Teresę Kybartienę. Kybartienė, vidutinio amžiaus moteris, be abejo yra vienintelė nuotraukoje, kuri kalba lietuviškai, — mergaitės skautės ("udritytės" ir kitos) be abejo kalba tik angliškai, vargiai gali ištartį žodį "Satrija" ir vargiai galėtų surasti žemėlapyje Neriją. Tai Amerikoje gimę vaikai, kurie įrašomi į "lietuviškus" skautus, nes taip nori tėvai (o dažnai dargi seneliai). Tie vaikai tarpusavyje kalbasi angliškai, organizaciją vadiną "Lithuanian girl scouts".

Kasdieninė Lietuva

PAGARBA PRÉYAMS

Kauno prekybininkai ne žodžiais, o darbais rūpinasi daugiausiai šeimų patogumų aptarnavimu. Keturis vaikus auginančios mamytės ir tėčiai kviečiami į "Saulutę" ir į 62-ąją [Vilijampolėje] parduotuvę. Jai kviečiami, tai ir aptarnaujami paslaugiai, be eilės.

Dėkui prekybininkams už rūpestį. Gerai, kad gerbiame ir laukiamos tos specialios parduotuvės daugiau vaikų auginančios motinos, tačiau žengus pusę žingsnio, tikriausiai nebus sunku žengti ir visa. Būna gerai, — rašo skaitytoja R. Piniva iš Kauno, — kad daugiausiai motinos ir tėčiai be eilės būtų aptarnaujami visose parduotuvėse ir butinėse aptarnavimo įstaigose.

Gal įsiklausykime į jų mamos prašymą: Tikriausiai nebuvo aptarnaujami visose parduotuvėse ir butinėse aptarnavimo įstaigose.

AR DEGTUKAS KALTA!

Kleipėdės V. Bražinskas parėjo namo į degtuką, užsivėrė ir . . . užmigo. Sintetinis klimas užsilpnėjo kaip sausa beržo totis. . . Taip ir nepabudo žmogus.

Siemė per pusantro mėnesio mūsų respublikoje paraišiusios gaisruose beprasmiškai žuvo dešimt vyrų. Beveik po kiekvienos tokios nelaimės į redakciją atsiunčiama laišku, kuriuose kaltinami, nukentėjusieji, ugniegių parakoja, kaip atsitiko nelaimė. Didžiausi gaisrai kyla iš mačo degtuko. Užtenka vienintelio neatsergusio brukteliu, kad pelenais virstų daiktai, namai, net žmonės.

Pats savaime degtukas — geras daiktas. Jį 1848 metais išrado ir žmonių patogumui padovanojo chemikas Odegeromas. Pradžioje degtukas buvo didelė prabanga, prestižinė prekė. O dabar, kaip teigia statistikos specialistai, kiekvienas suaugęs žmogus per metus sušgina 80 degtukų.

Kalugoje esančiame muziejuje teko matyti visokių degtukų. Vieni ugnies koncentratą skitli užliebti ugniai slaužiant uragani ar pakilus į dangaus plaukus, kiti — įbrėti kibirkščiai po žeme ar vandenyje. Vieni įsi-

liebia lėtel, bet daga ilgai, kiti užsiliepsnoja, atrodo, tik tam, kad tą patį akimirka užgestų. Visokių degtukų reikia žmogui. Jie užkaria ugnį, kur gyvenimą daro patogesnį, šiltesnį.

Siandien degtukų dėžutė pigiausia prekė — kainuoja kapelė. Gaisro moraliniai ir materialiniai nuostoliai — milžiniški. Jo lengvųjų išvengti, negu užgesinti.

TRUKSMINGOS MUZIKOS DECIBELAI

Dar niekuomet žmogus tiek nesiklausė muzikos, kiek mūsų dienomis. Bet kurią minutę, bet kur galime išjungti radiją ir susirasti grojančią stotį, bet kada galime nuspausti magnetofono klavišą ir klausytis kol tik norime melodijų — lyriškų, liūdnu, linksmų.

Tylli švelni muzika — iš tiesų malonus dalykas. Ji kurla nuolat, ka palinksmina, paguodžia žmogų.

Tačiau muzikos garsais žmonės dažnai ne tik gėriasi, bet ir pikti. Naudiaujia — groja per garsiai. Kai kurie per šeimos šventes taip garsiai dainuoja, kad aplinkui keli namai girdi. Kai kurie moksleiviai jau net pamokas ruošia visu garsu grojant ploki-telėms ar juostelėms. Jie nuostriai sako, kad triukšminga muzika netrukdo galvoti. Kad jie jos negirdi. Jau negirdi!

Siandien vis dažniau kalbame apie triukšmą. Medikai sako, kad jis yra vienas iš neurozių sukėlėjų. Gamtininkai rašo: „Įmerkite į vėžą gėlę ir įjunkite visu garsu magnetofono įrašą — gėlė nuvyt". Istoriai senose kronikose rado įsaką, kur piktadary buvo liepta ne pakarti, o atiduoti būgnininkams ir kitiems muzikantams, kad šie groj, kol šis numirs.

Jau daug kartų rašyta ir kalbėta apie triukšmą. Tačiau redakcija vis dar gauna laišku, kuriuose žmonės rašo, kad per garsus grojimas viešose vietose vargina, trukdo pasikalbėti. Per garsiai grojantys tranzistoriai, magnetofonai trukdo poilsiui.

Matyt, kartkartėmis reikia vis pareguliuoti garsą rankenėles. Nekurkime ne tik savęs, bet ir kitų.

Zonė SIULIEME

arba "Lithuanian boy scouts". Taipgi aišku, kad jų vardai ir pavardės laikraštyje paduoti vienoje formoje, o gyvenime vartojami kitoje. Pavyzdžiui, Rasa Grigaliūnaitė be abejo kasdieniniame gyvenime, mokykloje, tarp kaimynų vaikų ir taip toliau, žinoma kaip Rosie Grigaliūnas, o jeigu ji ir vadinasi Rasa (angliškai ištariama "Resa") vardą greičiausiai pakeis, kai taps paaugle ir bus labiau savystovė, ne tiek po tėvų arba senelių įtaką.

Kitas pavyzdys — dažnai visokių tautinių švenčių ir jubiliejų aprašymuose lietuviškuose laikraščiuose randame išsireiškimą "Įnešamos organizacijos vėliavos" . . . Kokios tai vėliavos ir kas jas neša? Fotografijos dažnai irgi pasako daugiau teisybės, negu pranešimai. Kartais jos rodo du senelių nešant "Saulių sąjungos" vėliavą, kiti du seneliai neša "Savanorių kūrėjų" vėliavą ir dar kitas senelis neša "Klaipėdos atdavimo" dalyvių vėliavą. Bet kartais gyvenime taip yra, kad tie patys penki senukai priklauso visoms trims organizacijoms ir tai tie patys prie kiekvienos progos užsideda tas pusiau-karines uniformas ir bando su nostalgija prisiminti savo jaunatvę Lietuvos provincijoje, kur jie maršudavo kaip krašto šeimnininkai . . .

Daug vietos lietuviškoje buržuazinėje spaudoje užima aprašymai apie senosio režimo "diplomatų" veiklą. Kadangi jie tikro darbo neturi, jie pašvenčia visą laiką dalyvaui šventėse, atidarant parodas, koncertus ir t. t. Gal dažniausiai fotografuojamas ir spausdinamas spaudoje yra taip vadinamas "gen. konsulas" Anicetas Simutis, aukštas elegantiškas vyras, kuris visuomet apsirėdęs lyg jis dalyvauja bankete. Neseniai lietuviškoje spaudoje pasirodė nuotraukos iš "diplomatinio priėmimo" Vasario 16-os proga. Visos nuotraukos parodė vieną diplomata, kuris atėjo pasveikinti buvusio smetoninio režimo atstovą: ogi, rasistinės Pietų Afrikos konsulą New York'e! Kaip sako sena lietuviška patarlė — toks tokį pažino ir apsikabino . . .

Laiškai

Vilnius 84.II.24 d.
Brangi Bronyse,
Karštai sveikinu Jus Tarpautinės Moters Dienos proga ir siunčiu iš visos širdies Jums pačias gražiausias gėles bei geriausias žodžius! Linkiu Jums, metų ilgų ir gyventi laimingai, ir sveikatos stiprios, o svarbiausia, tai, širdim nepasent niekadosi!

Pasveikinkite nuo manęs drauges; Mizariene, Ventienę, Nastę, Cepulienę, Salomėją ir kt.

Jūsų

Zinaida

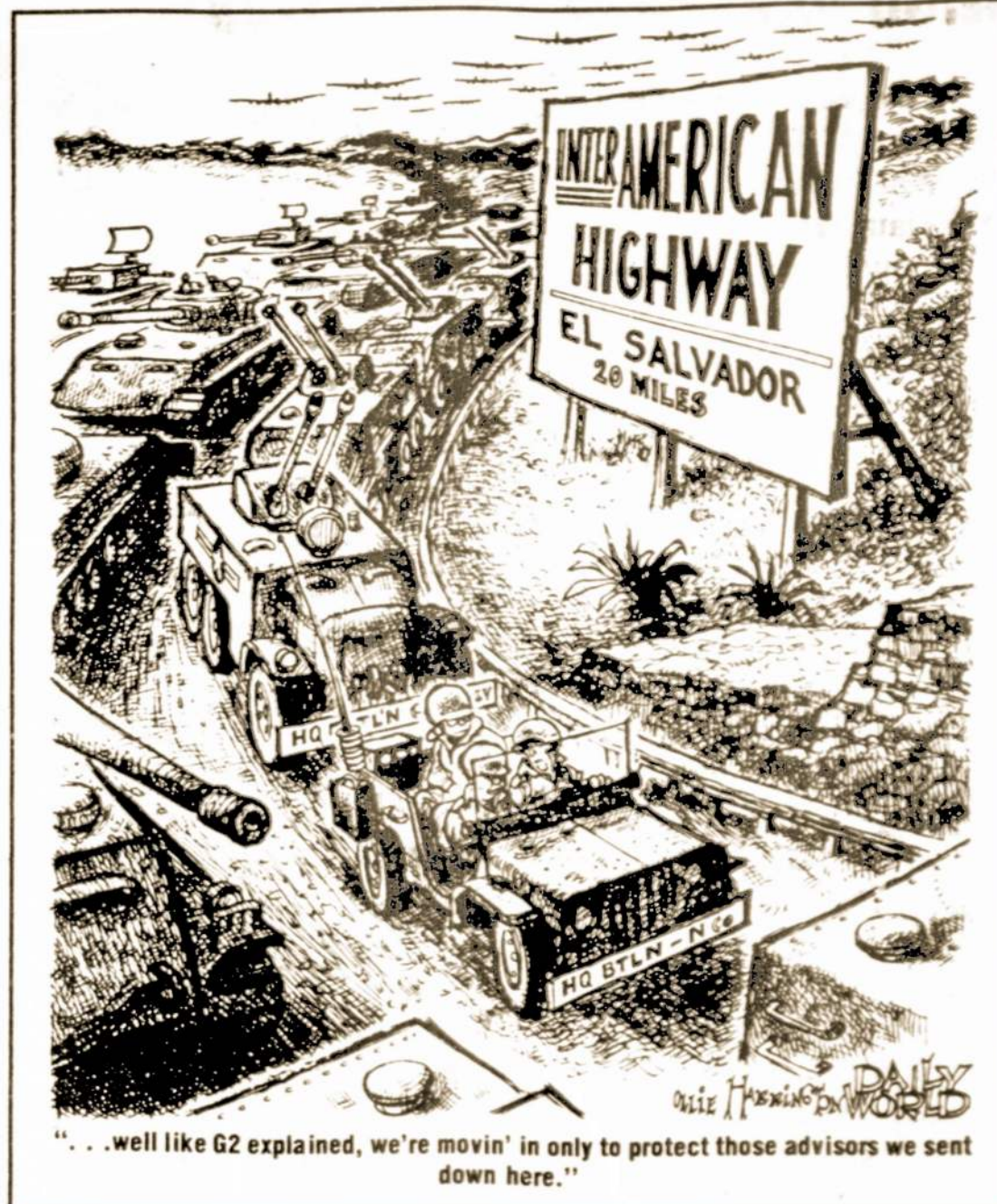
P. S. Walteriui daug linkėjimų! Bučiuoju.

Ekskursija į Lietuvą

Organizuojame lietuvių — grupę į T. Lietuvą. Gegužės 14 diena T. Lietuvoje, 10 d. Lankymasis Maskvoj ir Leningrade. Kaina \$1,675 kanadiškais.

Vietos dar turime, jeigu kas norėtų drauge vykti, rašykite: J. Vilkelis, 1016 Bellevue Ave., Laval, Que. #7C—2C1. Tel. 661-8697.

Laukiame, nes laikas greit bėga. J. V.

JAUNIMAS REAKCINĖS IŠEIVIJOS PLANUOSE

Reakcinės lietuvių išeivijos propagandinė mašina smarkiai susinešiojo, tačiau vis tiek dar bandoma suvienyti įvairaus plauko reacionierius — pabaltijiečius, patraukti į savo pusę kuo daugiau išeiviskojo jaunimo. Ir iš tikrųjų: senieji "veiksniai" — profesionalai bei praėjusių laikų politikieriai "vadavimo" būniui jau nieko nebegali duoti, o su jaunimu galima susieti bent viltis.

Jau kuris laikas įvairūs "balsai" garsina dar liepos mėn. Chicagoje įvykusį pasaulio lietuvių jaunimo kongresą. Prie kongreso — šio pompastiško savo forma ir itin kuklaus turinio atžvilgiu įvykio — sugrįžo Amerikos Balsas" jau šių metų sausio pradžioje. Išvardinti švietiškų renginių, jų veikėjų — keli žinomi mentorai su moksliniais vardais, — paminėta viena dama, kuri žadanti siekti daktarato aukštumų Ohio universitete (tik neaišku — kokių mokslų). Tai viskas? Laidos rengėjai nuramino: "Ne vien masiniais renginiais reikišėi išeiviskasis jaunimas". O kokiais dar? Ogi neaišku. Užtai aiškėja kuklaus šurmulio nekuklus šeimnininkai. Tai JAV Valstybės departamentas, kurio atstovai pakelia savo apsilankymu tuose renginiuose dalyvių dvasią. Bet, atrodo, šito jau mažai; praėjusią vasarą Kanadoje susirinkusius skautus sukaityti proga pasveikino laišku pats prezidentas . . . Čia R. Reaganas pranešė: "Išeivijos jaunimas prisideda prie vertingų Lietuvos kultūros tradicijų puoselėjimo".

Įdomu būtų paklausti: kokia kalba tos tradicijos puoselėjamos? Lietuviškos mokyklos tuštėja . . . O gal tai nebenturi reikšmės lietuvių bėgimui.

"puoselėtojams" užatlantėje?

Tikriausiai. Vargu, ar R. Reaganą domina lietuviški rateliai, tautinių juostų beprasmiška. Antai lankantis Amerikos turistams Vilniaus universitete, vienas jų, Akstinas, atsiskyręs nuo grupės pradėjo koridoriuose mėtyti antitarybinius lapelius. Tai pastebėję studentai Liubinskas ir Malakauskas sulaukė Akstina, surinko jo išmėtytus lapelius, atėmė iš jo likusius, o jį patį perdavė milicijai.

Tokia veikla Washingtono dabar, matyt, vadinama "kultūriniais mainais", "laisvu informacijos pasikeitimu" ir pan. Bet, kaip matome, potencialūs mainų dalyviai — Lietuvos jaunimas (ir ne tik jaunimas) — su tuo nesutinka, moka pažaboti neprąšytus vakarietiškos dezinformacijos platiniojus.

Kaip iš gausybės rago dabar pilasi visokie "laiškai" ir "sveikinimai" Lietuvos jaunimui, net kalbama apie kažkokių bendraamžių "žygį" anapus Atlanto, mums, savo gimtinėje gyvenantiems "išvaduoti" . . . Bet už šitos širmos matyti viena ranka, vienas braižas — tai profesionalių antitarybininkų iš Washingtono administracijos ranka.

Virgilijus Liauška

Apgaulė

Ziūrėsim pro laumžirgio sparną
į saulėtą vasaros dieną.
Į mums nesuprantamą darną —
Visi,
Ne visi
Ir po vieną.

Septynios vaivorykštės spalvos
Pavirs į vienintelę — baltą.
O mūsų nelaimės ir kalbos
Pravirkdys tik smuiką ar altą.

Taip menka atrodys, taip menka
Ziūrėt pro tą virpančią tinklą,
Kai rauda keli instrumentai,
Kai balta — ir nieks nepatinka. . .

Užmušim!
Numesim.
Paleisim. . .
Daugiau nežiūrėsim — pro nieką.

Ak, saugokim žmogišką teisę,
Nes ji tik viena mums ir lieka.

Ramutė Skučaitė

JEIGU PAPRASČIAUSIAI Palyginti . . .

Prasideda amerikietiškas spektaklis, kuris vadinasi prezidento rinkimais.

Nebijau naudoti kaip tik šį žodį ir būti apkaltintas neobjektyvumu. Juk tai, kas vyksta, išties sunku pavadinti kitaip, nei spektakliu. Jau daugumas paprastų amerikiečių taip ir liekame paprastais žiūrovais, nuo kurių labai nedaug kas priklauso. Na, galima nebent ploti ar švilpti, bet juk nuo to niekas nesikeičia.

Pagrindinius vaidmenis vaidina piniguočiai, užsigarantavę dar storesnių piniginių paramą ir pagalbą. Tai vis labiau ryškėja pastaraisiais metais: renka — ir yra renkamas — DOLERIS.

Kaip neseniai rašė rinkiminių reikalų ekspertas iš Kalifornijos Herbert Alexander — šių metų rinkimai kainuos 1.8 milijono dolerių. Tiesioginis konkretus "prezidentinis" etapas — 375 milijonus. Išgirdęs tokius skaičius, ko gero, savo kape neramiai apsisverstų George Washingtonas. Ir ne tik jis . . .

O juk kiek daug naudingo būtų galima padaryti už tuos pinigus . . .

Rinkiminius vaidinimas neįmanomas ne tik be didžiojo dolerio, bet ir be antrosios šalies galybės — TV, kuri lydi šį show nuo pat pradžios iki galutinės jo baigmės. Suprantama: tai susiję su didžiulėmis išlaidomis, kurias sau gali leisti ne bet kas.

Jeigu rinkinimais vaidinimui išleidžiamus pinigus dar galima nors apytikriai paskaiciuoti, visai kas kita yra žodžiai. Jų norintieji tapti prezidentu pažeria tiek daug ir tiek įvairių, kad susumuoti negalėtų netgi pats "smarkiausias" kompiuteris. Pavyzdžiui, kad ir dabartinis prezidentas Ronald Reagan, oficialiai pranešęs, jog šioje kėdėje norėtų sėdėti dar ketverius metus.

Tarp kitų dalykų iš jo kalbų bei pranešimų sužinojome, jog "septyniadešimtais metais paplitęs nepasitikėjimas pakeitęs ryžtą žvelgti į ateitį optimistiškai . . ."

Ir dar: "Šis kraštas kovoja už tokią taiką, kuri užtikrina laisvę, demokratinės teises ir kiekvieno asmens orumą".

Ir dar įdomiau: "Amerikos nauja stiprybė neša viltį ir galimybes toli nuo jos krantų" . . .

Norėčiau, kad pradžia pamastytume kaip tik apie skutinį čia minimą R. Reagano teiginį. Amerikos stiprybė! Ką gi, niekada nebuvo mesta tiek jėgų, pinigų, parodyta tiek pastangų statant naujas raketas, lėktuvus, lėktuvnešius. Sukaupia didelė stiprybė, kurios tikrai pakaktų sunaikinti mūsų Žemę ir, manau, dar šis tas liktų. Ir ta galimybė tikrai siekia toli nuo Amerikos krantų. Siekia taip baugiai, kad neužiomis kyla klausimas: o kas bus toliau?

Ta "stiprybė" pernai pasiekė Grenadą ir sutrukdė tos salos žmonių normalų gyvenimą, atėmė daugybę jų gyvybių. Pasiekė ji ir Libaną. Viskas daroma, kad "pasiektų" ir Nicaragua, ir nuo to "pasiekimo", kaip galima spręsti iš spaudos bei aukštų pareigūnų pasisakymų, sulauko tik baimė, kad toje šalyje gali taip lengvai nevykti, kaip kad Grenadoje.

Daug kur siekia Amerikos stiprybė! Tik vardan ko?! Neretame "veiksniškame" laikraštyje pernai (ir dar seniau . . .) skaitėme tokio charakterio eilutes:

"Reikia visokeriopai remti Ronald Reagan ginklavimosi pastangas". O juk to pat laikraščio gretimame lape "rėmėjai" gailiai dūsuoja apie vis kylančias visko kainas, apie tai, kaip sunkiau ir sunkiau darosi leisti tą patį "rėmėjyska" laikraštį.

Čia tikrai yra ką palyginti . . .

Dabartinis prezidentas ir kandidatas tokiu likti daug kalbėjo, kalba dabar, ir kalbės ateityje apie "amerikietiškas vertybes", "laisvę", dar kartą "laisvę" ir demokratiją.

Vėlgi norisi palyginti su ta proziška realybe.

Ar nekeista, kad daugelis, būdami taip pašlovinti laisvi, faktiškai esame belaisviais savo pačių namuose? Belaisviais, kurie patys save užsitarinėja septyniomis spynomis ir sudėtingaisiais užraktais ir bijome visko. Netgi artimiausių kaimynų ir ypač jų paaugusių vaikų. Bijome didmiesčio gatvių, vos truputiuką pabrėškus, o kai kurių jų rajonų — ir viduryje baltos dienos šviesos.

Ir ne tik mes, paprasti žmoneliai. Bijosi ir pats Ronald Reagan, tas laisves ir žmogaus orumą skelbiantis. Savo Baltuosius rūmus jis apstatė didžiuliais gelžbetonio luitais, praėjimus užtvėrė

sunkiaisiais truck'ais, kaip rašoma, po pat savo langais slapta išdėstė balistines raketas.

Ir dar. Kaip tik Ronald Reagan dar pernai pasiūlė "melo detektoriumi" "persuokuoti visus savo federalinius tarnautojus", berods, tai daugiau nei 4 mil. piliečių. Ar tai turi stiprinti žmogiską orumą?

O gal tai, kad įvedami vis nauji ir nauji slaptumo apribojimai? O juk viską tą vykdo dabartinis prezidentas ir kandidatas į sekantį. Taip, jis kiek apmažino bedarbę. Ar ilgai? Ir ar realūs skaičiai, kuriais, kaip žinome iš kažios daugiametės praktikos, mūsųose mokama labai mikliai operuoti ir manipuluoti.

Taip, pagerėjo ekonomikos ir stambiojo biznio reikalai. Bet R. Reaganas kažkaip nemėgsta kalbėti apie biudžeto deficitą, siekiantį virš 200 milijonų dolerių.

Užtat tą daro jo rinkiminiai priešininkai. Jie mini ir dar daug kitų dalykų.

Man savotiškai labai buvo įdomus spykerio O'Neil ("Tip") pareiškimas, kai Ronald Reagan oficialiai patvirtino savo ketinimą kandidatuoti.

Be kita ko, jis pasakė: R. Reagan yra suskaldęs Ameriką tarp turtingųjų ir nepasiturinčiųjų. Tarp viltingųjų ir bevilčių. Tarp patogiai gyvenančių ir kenčiančių.

O argi tai ne tiesa? Nemažiau kategoriškas buvo tada ir demokratų partijos pirmininkas. Jis sakė:

"Amerikos žmonės nusprendė, ar nori dar ketverius metus rizikuoti ateitimi, pavojingais deficitais, sumažinti lėšas švietimui ir mokslams tyrinėjimams".

Ir tai tiesa, tačiau, manau, ne pilna: vargu bau ar "Amerikos žmonės nusprendė" — spręst, kaip jau pačioje pradžioje minėjau, DOLERIS.

Būtų galima išvesti daug paprastų paralelių tarp to, ką kalba kandidatai ir Baltuosius rūmus ir kaip atrodo gyvenime. Tą noriu pasakyti ne tik apie republikonus, bet ir apie demokratų.

Manau, kad reikėtų dažniau lyginti tai, kas padaryta ar daroma, su tuo, kas žadama daryti-vertinant visų pretendentų veiksmus. Tą visų pirma turėtų padaryti ir lietuviškai šnekantys "veiksniak", taip jau karštai beremia ginklavimosi pastangas ir invaziją į Grenadą.

Stebėtojas

Sachmatų šventė Vilniuje

Nuotraukoje: Iškilmingas mačo atidarymas Meno darbuotojų rūmuose. Kalba organizacinio komiteto pirmininkas, Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininkas A. Vileikis.

Nuotraukoje: Tarybiniai didmeistrai G. Kasparovas [kairėje] ir V. Smyslovas. Centre — mačo vyr. teisėjas V. Mikėnas.

Nuotraukoje: Tarptautinės sachmatų federacijos [FIDE] prezidento F. Kampomaneso spaudos konferencija. Dešinėje — Spaudos centro vadovas, ELTOS direktorius A. Stankevičius ir LTSR sachmatų federacijos pirmininkas, LKP CK skyriaus vedėjas pavaduotojas H. Puskunigis. Vlodo GULEVICIAUS nuotraukos

Spalvingi plakatai pakvietė vilniečius ir Tarybų Lietuvos sotinės svečius į Meno darbuotojų rūmus, kurių Baltojoje salėje vyksta finalinis pretendentų į pasaulio sachmatų karūną mačas.

Iškilmingas sachmatų šventės atidarymas įvyko kovo 9 d. Finalinio susitikimo dalyvius-tarptautinius didmeistrus maskvietį Vasilijų Smyslovą ir Garį Kasparovą iš Azerbaidžano sostinės Baku, svečius pasveikino "Lietuvos" ansamblio artistai. Įžanginiu žodžiu šventę pradėjo varžybų organizacinio komiteto pirmininkas, Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Algirdas Vileikis.

Į susirinkusius sveikinimo žodžiu kreipėsi Tarptautinės sachmatų federacijos (FIDE) prezidentas Florensisas Kampomanesas (Filipinai) ir TSRS sachmatų federacijos pirmininkas, dukart Tarybų Sąjungos Didvyris, TSRS laukuras kosmonautas Vitalijus Sevestjanovas.

Vyriausiasis mačo arbitras, tarptautinės kategorijos teisėjas vilnietis Vladas Mikėnas pakvietė pretendentus traukti burtus. Kovo 10 d. prasidėjo varžybos, kurios užtruks daugiau kaip mėnesį laiko. Pretendentai turi sužaisti 16 partijų. Ir

Mokslo ir praktikos sąjunga

"Mokslo ir technikos pasiekimus — į gamybą" — taip vadinosi paroda, surengta Vilniuje, Lietuvos TSR Liaudies ūkio pasiekimų parodos rūmuose. Susipažinti su jos eksponatais — daugiau kaip 300 naujausių respublikos mokslo įstaigų darbų — vyko specialistai iš visos Lietuvos. Ir ne tik pamatyti, bet ir pasitarti, pasikonsultuoti su mokslininkais, kaip greičiau juos pritaikyti savose įmonėse, cehuose, kad vertingos naujovės kuo greičiau duotų naudą.

Tarybų Lietuvos mokslininkų teoriniai darbai jau seniai išėjo už respublikos ribų: visame pasaulyje dabar gerai žinomos Lietuvos tikimybių teorijos, matematinės statistikos, puslaidininkių fizikos, atomų spektroskopijos mokyklos. Tačiau vis dažniau mokslo darbuotojai iš savų aukštumų nusileidžia ir žemėn. Jų idėjos labai reikalingos kasdieninei pramonės įmonių, kolūkių, tarybinių ūkių veiklai. Štai kodėl mokslo vyras su visame pasaulyje garsiais vardais šiandien sutiks prie metalo lydymo krosnių ir cemento gamybos linijų, audimo staklių ir elektros suvirinimo aparatų.

Daugelyje stambesnių įmonių darbuojasi net išstos mokslininkų grupės. Štai Kauno "Centrolito" liejykloje veikia Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto liejininkystės laboratorija, kurioje dirba apie 20 mokslo darbuotojų. Kurdami vertingus ir svarbius patobulinimus kauniškei įmonei, jie kartu tiesia kelią metalurgijos naujovės visos Tarybų šalies mastu. Ne be šios laboratorijos pagalbos buvo sukurtas sintetinis ketus: jo dėka buvo galima atsiskirti brangios ketaus žaliavos išisvežimo iš kitų respublikų, o daryti liejinius iš Lietuvos metalo apdirbimo pramonėje susikaupiančių metalo atliekų. Tai dabar kasmet sutaupe "Centrolitui" po milijoną rublių.

"Laboratorija — visas miestas" — taip pavadintas vienas parodos skyrelių, pasakojantis apie Lietuvos TSR Mokslo Akademijos ir Šiaulių miesto prieš keletą metų pasirašytą mokslo ir techninio bendradarbiavimo programą. Nors praėjo tik treji metai, bet šiauliečiai jau gerai žino mokslininkų suteiktos paramos naudą. Talkininkaujant mokslin-

kams, Tarybų Lietuvos 40-mečio televizorių, "Vairo" dviračių gamyklų, daugelyje kitų įmonių sumažėjo rankų darbo, kai kuriose sunkiose operacijose ėmė dirbti mechaniniai žmogaus pagalbininkai — robotai.

Sustiprėjus tarpusavio kontaktams, steigiami nauji moksliniai ir gamybiniai susivienijimai, kurių uždavinys — greičiau pritaikyti praktikoje vertingiausius mokslininkų darbus. Prieš keletą metų buvo įkurtas pirmasis toks susivienijimas — "Elektronika", kuris apjungė dvyliką Mokslo Akademijos institutų ir pramonės įmonių. Dabar tokių mokslinių gamybinių kompleksų Lietuvoje yra jau septyni. Juose sukurtos ir sparčiai pritaikytos pramonėje elektroninės skaičiavimo mašinos, įsteigti pirmieji Lietuvoje automatizuoti metalo detalų apdorojimo barai. Didelis tokių susivienijimų privalumas tas, kad mokslininkų darbai iš karto taikomi ne vienoje įmonėje, o dešimtyse gamyklų ir fabrikų, todėl naujovės vertė iškart išauga kelerioji ar net dešimterioji.

Priartėjimas prie gamybos uždavinių nereiškia, kad mokslininkų darbai supaprastėjo, pasidarė mažiau svarbūs šalies, pasaulio mastu. Gamyba dabartinėmis sąlygomis reikalauja tokių įrengimų, kad jie būtų labai aukšto techninio lygio. Pateiksiu keletą pavyzdžių. Antai Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto laboratorijoje sukonstruoti mažieji elektros varikliai virtuvės mašinėlėms, skutimosi prietaisams užpatentuoti. Vokietijos Federatyvinėje Respublikoje, Jungtinės Amerikos Valstijose, Japonijoje, Italijoje, cukraus, kruopų, kitų bierių produktų fasavimo automatai — Anglijoje. Švedijoje. Daug išradimų liudijimų turi Lietuvoje sukonstruotos metalo pjovimo staklės. Kai kuriuos jų modelius Vilniaus staklininkai gamina kartu su visame pasaulyje garsiomis Vokietijos Federatyvinės Respublikos firmomis. Daugelyje Europos šalių užpatentuoti naujiški Vilniaus elektros suvirinimo įrengimų gamyklos aparatai, kurie suvirinant dujotiekių ar naftotiekių atkarpas sunaudoja maždaug šeštadaliu mažiau kuro.

Romualdas Česna

Kauno menininkų namuose

Kauno menininkų namai įkurti 1972 metais. Čia vykstančiuose renginiuose kasmet apsilanko daugiau kaip dešimt tūkstančių žmonių. Šis kultūros židinys — pačiame miesto centre, buvusioje V. Putvinskio, dabar S. Nėries gatvėje. Rūmams vadovauja Lietuvos TSR nuspelnes artistas, žinomas aktorius Antanas Gabrėnas. Jis sutiko atsakyti į keletą klausimų "Laisvei".

— Kuo išsiskiria Kauno menininkų namai iš kitų panašaus tipo kultūrinių įstaigų?

— Pagrindinė Kauno menininkų namų paskirtis yra padėti miesto menininkams sutelkti jėgas kūrybiniam darbui, glaudesniai bendravimui su gamybiniais, mokslo, mokyklų ir kitais kolektyvais.

— Ar daug būna renginių menininkų namuose? Kokie kolektyvai veikia?

— Stengiamės pagal galimybę visus renginius grupuoti ciklais. Platus ir teigiamas atgarsis susilaukė to-

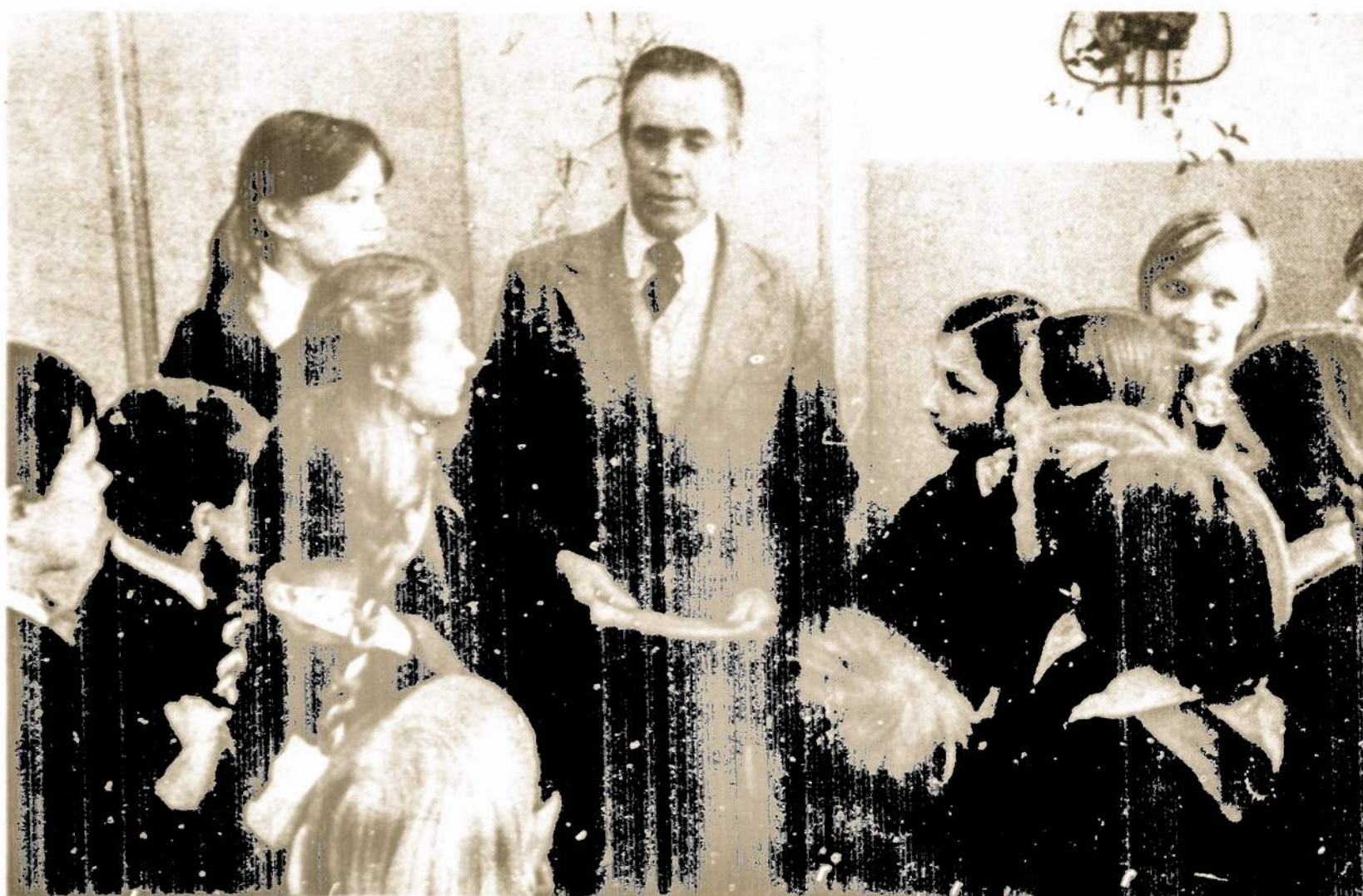
kie ciklai, kaip "Kauno menininkai—TSRS 60-mečiui", "Menininkų portretai", "Jaunųjų debiutai" ir kiti. Jaunimo tarpe ypač populiarius džiazo muzikos vakarai. Turime savo kamerinį ir džiazo ansamblius. Gausiai lankomi rašikiojo skaitymo vakarai.

— Kokie šio sezono planai?

— Sieksime, kad Menininkų namai būtų ir toliau viems prieinami, atviri, kad kiekvienas žmogus čia savo širdžiai rastų peno. Neblogai praėjo Vilniaus kvarteto koncertas. Netrukus savo pirmą sezoną pradės diskofili sekcija. Nemažai bendradarbiausime su literatais, žurnalistais, rengsime įvairius disputus, naujausių kūrinių perklausas bei peržiūras ir pan. Baigus remontuoti salę antrame aukšte, turėsime galimybę organizuoti dailės ir fotografijos parodas.

— Ačiū už pokalbį, linkiu sėkmės.

Kalbėjosi V. Gulmanas

Nelengva buvo Petro Petruolio vaikystė. Jam nuo mažens teko patirti samdinio dalią. Todėl anksti ir pasirinko savo gyvenimo kelią. Tik išvadavus Lietuvą iš vokiečių grobiukų okupacijos septyniolikmetis komjaunuolis įstojo į Kupiškio valsčiaus liaudies gynėjų gretas. Tais neramiais laikais vaikui kartu su draugais ne kartą teko kovoti su ginkluotomis buržuazinių nacionalistų gaujomis. Vieno susirėmimo metu Petro Petruolio kūną suvarpė dvylika automato kulku. Tarybiniai gydytojai jaunuolį operavo, išgydė.

Petras Petrusis užaugino du sūnus ir dukrą, išmokslo juos. Sulaukė keturių anūkų. — Aš noriu, kad mano vaikai ir anūkai, apskritai visas jaunimas nepatirtų tokios sunkios dalios, kuri teko man, — sako jis. — O tam reikia taikos!

Nuotraukoje: Petras Petrusis kalbasi su Subačiaus vidurinės mokyklos pionieriais. M. Baranausko nuotrauka

Apie J. Mačio-Kėkšto kūrinį

Žymaus lietuvių revoliucinio poeto Jono Mačio-Kėkšto (1867-1902) gyvenimas ir veikla yra susiję su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir jų lietuviams. Dar gyvendamas Lietuvoje, jis savo eilėraščius ir kitus raštus spausdino New Yorko "Lietuviškojo balso" laikraštyje (nuo 1886 m.), taip pat "Vienybės lietuvininkų". Susirašinėjo su savo bičiuliais J. Sliūpu, J. Andziulaičiu-Kalnėnu ir kitais, pasitraukusiais į Ameriką. Pagaliau 1900 m. pabaigoje J. Mačys-Kėkštas ir pats atsidūrė Jungtinėse Amerikos Valstijose. Nuo 1901 m. iki 1902 m. pabaigos (iki mirties) redagavo "Vienybės lietuvininkų" laikraštį, pasukęs jį demokratine, iš dalies socialistine kryptimi.

J. Mačio-Kėkšto poezijos ir publicistikos palikimas yra pasirodęs keliais leidimais. Pirmąjį rinkinį — "Mačio-Kėkšto eilės" — 1910 m. paruošė JAV Lietuviai (išleistas Pittsburghe), kiti du (1948 ir 1982 m.) išėjo Tarybų Lietuvoje.

I tuos J. Mačio-Kėkšto kūrybos rinkinius iki šiol nepateko vienas šiam poetui skiriamas kūrinys, apie kurį ir norime "Laisvės" skaitytojus informuoti, iškelti dėl jo vieną kitą mintį ir mįslę.

Tas eilėraščių buvo paskelbtas 1912 m. gegužės 5 d. "Vienybės lietuvininkų" numeryje. Štai jo tekstas:

"Jodams per svietą
klausiu vieversėlio,
Kur žadėtoji
jauno bernužėlio?
Duok pajusti širdžiai
tąjį takelį,
Kurs vestų stačiai
į lemtą būtelį!

Joju pro daržą:
daržas neravėtas;
Žiūrau per langą:
staklės nepradėtos

Ir čiulba paukštelė:
Ne tavo mergelė,—
Švairi, verpėjėlė,
Dainė, audėjėlė!

Redakcija, dėdama kūrinį, pažymėjo: "Šių eilučių vertimas priklauso J. M.-Kėkštui, rastas "V. Liet." tarp popierių. Iš lenkiško."

Tačiau vien tokio paliudijimo dar nepakaktų. Mat laikraščio redakcija nenurodė, kuo ji konkrečiai rėmėsi, priksirdama šį vertimą J. Mačio-Kėkštui. Be specialių tyrimų nežinome, ir kokio lenkų autoriaus (ar tautosakos) kūrinys čia verstas, ar kokiu sekta. Nežinome ir eilėraščio datos. Gali būti, kad J. Mačio-Kėkšto pavarde buvo pažymėta tase (1912 m.) aptiktame rankraštyje. Galbūt apie kūrinio priklausymą sprešta iš rašyenos ar kitų faktų?

Vargu ar kiltų abejojimų dėl to, kad tarp "Vienybės lietuvininkų" laikraščio "popierių" galėjo įsislėpti šis J. Mačio-Kėkšto vertimas. Kaip sakytą, poetas redagavo minėtąjį laikraštį beveik dvejus metus (1901-1902-1903) ir redakcijoje liko jo rankraščių ir kitos medžiagos, kurios jis, sunkiai sirgdamas, nespėjo nei sutvarkyti, nei paskelbti. Ta medžiaga naudojosi J. Mačio-Kėkšto pirmosios knygos (1910 m.) rengėjai. Tačiau ir po to tarp įvairiausių redakcijos popierių galėjo dar užsimesti J. Mačio-Kėkšto rankraščiai.

Kita vertus, patikimumą tuo, kad šis vertimas priklauso J. Mačium-Kėkštui, didina ir tai, kad "Vienybės lietuvininkų" redaktoriūmi tuo laiku (1912 m.) buvo J. O. Sirvydas, galėjęs rasti tą eilėraščių ir paskelbti, nes artėjo poeto mirties dešimt-

mečio sukaktis. J. O. Sirvydas turėjo ir mokslinių potraukių bei interesų, domėjosi lietuvių literatūros ir kultūros palikimu.

Gali kilti klausimas: galbūt redakcija ir J. O. Sirvydas apsiriko, priskirdami tą eilėraščių J. Mačium-Kėkštui. Tokia atvejo visiškai atmeti taip pat negalėtume, ypač jeigu vertimo autorystė nebuvo nurodyta aname, 1912 m. aptiktame rankraštyje. Juolab, kad J. Mačio-Kėkšto rašyenos to laiko "V. L." redakcija ir pats J. O. Sirvydas galėjo būti nematę ir nepažinoję.

Tat gal tarp "Vienybės lietuvininkų" popierių įsislėpė kito poeto (pvz., P. Vaičiūčio) vertimas ar sekimas? Tas laikraštis, kaip žinome, spausdino daug P. Vaičiūčio kūrinų, ir, bet to, J. Mačys-Kėkštas ruošė jo poezijos knygą. Nėra negalimas daiktas, kad jis savo ranka galėjo perrašyti ir P. Vaičiūčio kūrinį.

Galbūt šį eilėraščių bus vertęs kitas, su J. Mačium-Kėkštu "Vienybės lietuvininkų" redakcijoje dirbęs Vincas Daukšys? Šį atvejį paneigtų viena kita aplinkybė. Neapiktą, jog paskelbus minėtą J. Mačio-Kėkšto vertimą, kas nors būtų suabejojęs ar kitaip jį atsiliepęs. V. Daukšys, reikia manyti, pastebėjo idėją kūrinį ir tikriausiai būtų pasisakęs dėl jo, jeigu tai būtų buvęs jo darbas. Be to, žinant V. Daukšio kitų poezijos vertimų lygį, labai abejotina, kad šio eilėraščio vertimas (ar sekimas) priklausytų jo plunksnai.

Tad čia gali būti tikriausiai J. Mačio-Kėkšto kūrinys arba (su dideliu klausku) — P. Vaičiūčio. Šiaip ar taip turime eilėraščių (vertimą ar sekimą), kol kas neįtrauktą nei į vieno, nei į kito minėtų poetų kūrybą. Neabejotinai įdomų, sklandžiai sueliuotą, tautosakinių intonacijų ir vaizdų poezijos kūrinį.

Antanas Aukštaitis

Skiriu tiems, kas su "Laisvė"

Jau metų daug,
Kai jums vis spaudžiu ranką.
Pavargę.
Senstėję.
Labai žili.
O pažiūrėkit—
Dar jėgų užtenka,
Ir mūsų einate nelyg jauni.

Ir aušta jū vardais
Rytai tėvynės—
Prie Nemuno, Sešupės,
Prie Ventos,
Kur pirkiu tamsoje
Girgždeno vygės,
Kur žemė saugo vardą
Lietuvos.

Mačiau ne kartą,
Kaip jū akys gėrė,
Sia žemę,
Ežerus jū,
Upelius;
Kai jū dangų
Mylėjo vieversėlių,
Kai glostė pievų žolę
Ir medžius.

Ir visuomet norėjosi
Kalbėti,
Kad jū nebuvot,
Nesate toli . . .
Net jū balsas
Lietuvos girdėti,
Nes jū darbas
Ir jū laukai žali . . .

Pr. Sklerius

Moskva. — Tasso pranešimu pereitą savaitę Centrinėje Azijoje įvykusio žemės drebėjimo metu sužeista apie 100 gyventojų Gazli mieste.

Bene didžiausią dabar malonumą Šiaulių miesto 31-ojo vaikų lopšelio-darželio auklėtiniams teikia neseniai pastatytas plaukymo baseinas. Metodininkės Emilijos Dagienės ir medicinos sesers Reginos Gaižauskienės globojami mažyliai mokosi plaukti. Vandens procedūros stiprina vaikų organizmą, teikia žvalumo. Maloniai suteikia dailininkės Irenos Ambrazienės keramikinis pano "Du gaideliai". Nuotraukoje: Medicinos sesuo Regina Gaižauskienė tikrina mažųjų plaukikų A. Dilio nuotrauka

MANO TĖVAS

Kai apninka sunkios mintys, paimu į rankas senus albumus ar tėvo užrašų knygeles. Viena jų juodais viršeliais man ypač brangi, nes čia įrašyta mano gimimo diena. O kitoje knygelėje — tėvo užrašai, rašyti 1939 metais.

Kitam atrodytų, nieko reikšmingo tose knygelėse nėra. Dviem trim žodžiais pasakyta: "kasiau bulves", "vežiau malkas", "sėjau vasarą", "apsiveršiau karvė". Yr dar pažymėta, kiek kur tėvas pinigų išleido, su kuo iš artimųjų ir draugų buvo susitikęs. Žodžiu, paprasčiausi valstietiškos kasdienybės užrašai . . .

Antrajame kalendorėlyje, ten, kur rikiuojasi kovo mėnesio įrašai, viename lapelyje kiek įstrižai cheminiu pieštuku įspausiti trys žodžiai: "Nežinau mano nerimo". Kas tai? Patikusios knygos sakinyr ar paties tėvo saviraiška, kažkokia užslėpta mintis? Šiais laikais panašiais žodžiais galima spaudoje užtikti apybraižų ir apsakymų. O tada? Sakinyr jūo labiau neaiškus, nes beveik dvejų metų valstietiškos dieno-raštyje panašių lyrininių nukrypimų daugiau nėra.

Būdamas paauglys, šią knygelę rodžiau tėvo bendraamžiams, tačiau jie nieko konkretaus negalėjo pasakyti.

Vis dėlto šio sakinio nesu-sietu su tėvo gyvenimu neišėina. Jame daug buvo ne tik valstietiško nerimo — kaip nedideliam ūkelyje užderės javai, ka atnės rytujaus diena. Turbūt daugiausia jaudino kiti rūpesčiai. Tad trumpai papasakosiu apie jo gyvenimą ir veiklą.

Trečiajame dešimtmetyje Edvardas Trečiokas buvo pažangų pažiuur jaunuolis. Jis įsitraukė į aktyvią veiklą. O tam labai tiko Lietuvos jaunimo sąjunga, kuriai vadovavo J. Paleckis. Tėvas vaidino spektakliuose, išvystė švietėjišką darbą. Sąjungos Papilio valsčiaus skyrius turėjo apie 400 knygų bibliotekėlę, kuri glaudėsi tėvo namuose.

Bėgo metas. Edvardas Trečiokas tapo revoliucinio judėjimo dalyviu, sukūrė pagrindinę komunistinę kuopelę. Vieną epizodą iš 1939 metų pavasario, papasakotą jo bendraamžių, ir atkursime.

Propagandininkai rengėsi paminėti Gegužės pirmąją. Dirbo labai atsargiai. Vakaraus užsidangstę langus kartu su šeimų nariais siuvo raudonas vėliavas, tarėsi, kur iškljuos atsišaukimus.

Rinkosi tai vienuose, tai kituose namuose.

O policija taip pat nesnaudė. Buržuazijos valdymo pabaigoje prieš revoliucines šventes valdžia įsakydavo suimti žmones, įtariamus komunistine veikla. Elgėsi pagal principą: jeigu jie negalės veikti, — bus ramu.

Ir tada — balandžio mėnesio paskutinėmis dienomis — valsčiuje prasidėjo kratos ir areštai. Tėvo bei jo draugų namus tasyk paliko ramybė. Policija nesitikėjo, kad pačiame miestelio centre gali burtis pogrindininkai. Policininkai išnaršė Garšvų, Kubilių, Spygių kaimų pažangių gyventojų namus. Kراتė Karosus, Gričinius ir daugelį kitų. Kai kuriuos iš jų suėmė. Nepaliko ramybės net pasiturinčių ūkininkų sodybų. O štai tėvas, Bronius Einoris iš Plepių, Adomas Trečiokas iš Smaliečių, dar keletas komunistų ir pažangių žmonių liko laisvi.

Jie tapo dar atsargesni. Kitą dieną po kratų tėvas nuo savo namų durų į gatvę nutrynė geltonais dažais nupieštą antelę. Pagal susitarimą sekretorius. Kad iš valsčiaus pakraščiu ar iš toliau atvykę pogrindininkai, praėję pagrindine Papilio gatve, be jokio vargo galėtų jį surasti.

Naktį į Gegužės pirmąją aktyvistai aukštesniuose medžiuose, telefonų stulpuose iškėlė raudonas vėliavas — viso pasaulio darbo žmonių kovos už savo teises ir vienybės simbolius. Daug kur išlipino atsišaukimus. Dideliam "tvarkos daboju" pykčiui, šventės rytą atsišaukimai bolavo ir ant valsčiaus pastato sienų.

Atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje, 1940-1941 metais tėvas buvo gimtojo valsčiaus žemės dalinimo komisijos ir vykdomojo komiteto pirminkas, partijos Papilio valsčiaus komiteto sekretorius. E. Trečiokas rūpinosi, kad naujakuriai gautų miško medžiagos, mažžemiam — žemės ir sėklos jai apstėti, kad paprasti valstiečiai tikėtų savo valdžią ir padėtų ją stiprinti. Tarpus tie metai buvo darbais ir sumanymais.

Tačiau visus pertvarkymus nutraukė karas. Jau pirmosiomis okupacijos dienomis tėvą suėmė ir nepaėjęs porai savaičių, hitlerininkai jį suėmė. Dabar toje vietoje, kur kelias iš Biržų suka į Astravą, stovi kuklus Lietuvos laukų granito obeliskas. Jame įrašytos dvi pavar-

dės — tėvo ir pabrįžiečio A. Ratkevičiaus.

Važiudamas į gimtinę, aplankau tėvo kapą. O jeigu kartais neišėina prie jo parymoti, stengiuosi atsisėsti į kairę autobuso pusę, kad bent pro langą pamatytiau širdžiai brangią vietą.

Tai gi aš žinau tavo, tėve, nerimą. Gal ne tiek žinau, kiek išivaizduoju. O tu mano nerimą ar žinai? Mano rūpestis yra būti nors kiek panašus į tave. Bet ar tai sekasi? Kas iš to, kad man jau daugiau metų, negu buvo tau 1941 metų liepos mėnesį. Kas, kad turiu aukštąjį išsilavinimą. Ar atmins mane kas po daugelio dešimtmečių, kaip tave? Juk ir dabar senesnės, o ir jaunesnės kartos žmonės, užsiminę apie mane, sako:

— Tai Edvardo Trečioko sūnus.

Man, žinoma, toks apibūdinimas džiugus.

Bet yra ir kitas, visų didžiausias rūpestis. Kaip ir visiems paprastiesiems pasaulio žmonėms, man taip pat labai rūpi, kad nebūtų karo, kad visada padangė būtų rami, niekada neišgirstume bombų sprogimų, kad galėtume pasakyti: gyvename laimingai, ateityje bus dar geriau.

... Tarsi upė veržliai bėga laikas. Tebestovai senas namas, iš kurio ta nelemta vasara negrįžtamai išėjai, tėve, ir kur kadaise buvo nupiešta ruda antelė. Namas beveik nepasikeitęs, tik per tiek metų gerokai sumenkęs.

Kai parvažiuodavau tėviškėn, surasdavau tegu ir nebe labai kaitrią namų ugnį saugančią motiną. Visiškai neseniai ji pasiligojo ir mirė. O gimtasis namas tebestovai. Dabar man vienam teks juo rūpintis. Juk pro jo langus pažvelgiau į pasaulį, juk visuomet pajutęs tėviškes ilgesį, skubėdavau į gimtąjį židinį. Gimtosios pirkios sienos saugo ne tik tėvų atminimą, bet ir mano vaikystės ir jaunystės dienas.

Tai štai kokios mintys kilo variant tu užrašų knygeles . . . Vytautas Trečiokas

HEMINGVEJUS BIOGRAFIJOS PUSLAPIAI

Ernestas Hemingvejus Antrojo pasaulinio karo metais Kuboje vadovavo antifašistinėms kontržvaigbės tinklui. Apie tai rasė "Fort Loderdelius" laikraštis. Ieđziamas Floridos valstijoje (JAV). Laikraštis, remdamasis Federalinio tyrimų biuro archyvo dokumentais, raso kad ši organizacija buvo sukurta 1942 metais. Jos būstinė buvo netoli Havanos. Organizacijai priklausė 26 agentai, tarp jų — antifašistai ispanai, su kuriais rasyojis susiję per piletinį karą ispanijoje.

APIE ŠVENTES—ŠIOKIADIENIŠKAI

Praėjo Kalėdų, Naujųjų metų šventės. Vieniems jos buvo linksmos ir džiaugsmingos, kitiems — kupinos rūpesčių. Deja, rūpesčių būta daugiau: Washingtono politikos dėka Europoje statomos naujos branduolinės amerikietiškos raketos, o tai neprideda prie saugumo ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje.

Tačiau šiandien kalba ne apie tai.

Dar gerokai prieš Kalėdas "Drauge" pasirodė, sakyčiau, labai savotiškas Mykolo Drungos rašinys, kuriame, o siaube! — reiškiamas nepasitenkinimas . . . Jungtinėmis Amerikos Valstijomis.

Autorius, kuris pastaruoju metu vis dažniau nusiiršo į žaliąsias lankas, samprotauja štai kaip:

"Ne po ilgo ir mes pradėjome suvokti, kad dalykas čia eina ne apie krikščioniškos dvasios pakilimą, o apie reikalą pakelti biznį . . . Per Kalėdų sezoną kai kurie verslai apyvartos daro tiek pat (ar net daugiau), negu per visą likusįjį metų laiką.

... Kalėdinį sambrudį lemia ne religija, o komercija . . . O vis dėlto net ir pelnui nederėtų sujausti šventų įvykių paskirties". Ir taip toliau, ir panašiai . . .

"Amerika" čia "Draugas" atranda labai menkute ir seną. Šį reiškinį pastebi ne tik "mes" (tai yra, dipukinė emigracijos banga), bet net ir svečias, jeigu jam tenka būti Valstijose per Kalėdas ar kurias kitas šventes. Puikiai žinoma, kad pagrindinis dievas yra Doleris, jam meldžiamasi ir dėl jo daroma viskas. Taigi, po tiek metų dėdės Samo padangėje jau nederėtų tuo stebėtis.

Tačiau "Draugas" daro dar vieną atradimą: sužino, kad taip vadinamos "dievo gimimo" scenos vaizdeliai, išstatyti viešose vietose, toli gražu ne visiems patinka.

Tai daugiau nei natūralu: ne visi amerikiečiai yra tikintys, toli gražu ne visi tikintys yra katalikai. Tad panašūs vaizdai toli gražu ne kiekvienam prie širdies toje superpraktiškoje Amerikoje.

Pagaliau, atatinama Jungtinių Amerikos Valstijų

konstitucijos pataisa yra atskyrusi religiją nuo valstybės.

Tai baisiai piktina prieškalėdinį "Draugą":

"... prieš kurį laiką savi-valdybės ir mokyklos, tokius vaizdelius išstacičius (dievo gimimo biblines scenas) pradėtos traukti į teismą už konstitucijos priešdėlio, atskiriančio bažnyčią nuo valstybės, pažeidimą . . . prkartėlės vaizdelis — aiški krikščioniškojo religingumo apraiška. Dėl to jai nesą vietos valstybės išlaikomuose sklypuose ar pastatuose . . . ne kartą yra tekę nuo dievo gimimo scenos įrengimo atsakyti".

Manau, kad šios pastabos vertos atskiro dėmesio. Pirmiausia, jos išspausdintos laikraštyje, kuris labai daug "dėmesio" skiria religijai, tikinčiųjų reikalams . . . Tarybų Lietuvoje. Jame gausu šmeiziančių žinučių apie tariamą religijos ir tikinčiųjų "persekiojimą". "Draugas", pavyzdžiui, davatikiškų pasakų pagrindu "piktinasi", kad Lietuvoje valdžios atstovai neleidžia pastatyti ne tam skirtoje vietoje kryžiaus ar kokio kito religinio simbolio.

Tas laikraštis tiesiog krodė kodėl ašaromis pasrūva, kai Tarybų Lietuvoje teisiama koks nors religinis ekstremistas. Teisiama ne už tikėjimą, o už tai, kad grubiai pažeidžia įstatymus, užsiima griaujamąja, antivalstybine veikla, nieko bendro neturinčia su religija. Pats "Draugas" pripažįsta: ir Jungtinėse Valstijose, toje dievo palaimintoje šalyje, yra priimti įstatymai, kurie pradedą veikti, kai peržengiamos jų ribos — tame tarpe, ir religijos srityje. Ir Chicagoje neleidžiama statyti kryžiaus, kas kur užsimanė. Ir New Yorke prieš teismą atsidurtų dvasininkas, jei jis, užuot ganęs savo aveles, jas mėgintų padaryti esamą santvarką puolančiais vilkais.

Tokio palyginimo "Draugas", aišku, nepadarė. O galia: visa tai reikėtų atsiminti, eilinį kartą šmeizinat įstatymą vykdančius Tarybų Lietuvos pareigūnus.

Jonas Lukys

MIESTE PRIE ŠEŠUPĖS

Kapsuko negalima lyginti su Lietuvos didmiesčiais, bet ir čia gyvenimas nestovi vietoje, eina į priekį. Todėl su mieliais mūsų skaitytojais siūlau pakeliauti po šią Sūduvos sostinę ir pažiūrėti, kas čia naujo.

Statybos, statybos . . .

Kas buvo Kapsuke prieš keliolika metų, miesto tikrai nepažintų. Degučių gyvenamajame mikrorajone iš esmės viskas jau pastatyta. Šiuo metu kyla didelė 600 vietų ligoninė su moderniausia technika. Pradedą augti naujas Mokulų gyvenamasis mikrorajonas, jau persikėlęs į kitą Sešupės pusę.

Rekonstruojamas senasis miesto centras. Juda į priekį senamiesčio rekonstrukcijos darbai. Nemaža miesto centrinės gatvės dalis paverčiama zona tik pėstiesiems.

Koncertai . . .

Kapsukas negali skųstis, kad mažai būna koncertų. Neseniai muzikos svetainėje koncertavo žinomas mūsų dainininkas V. Kuprys, muzikos mokyklos salėje pasirodė Vilniaus kvartetas. Įvyko ir Sūduvos sūnaus, kompozitoriaus R. Žigaičio autorinis koncertas, kuriame dalyvavo Kauno valstybinis choras, Lietuvos TSR nusipelnusi artistė R. Maciūtė, Valstybinės filharmonijos solistas D. Sadauskas ir liaudies instr-

mentų kvartetas. Skambėjo naujausi kompozitoriaus kūriniai, populiariausios ankstesnių metų dainos.

Po koncerto R. Žigaitį jo penkiasdešimtmečio jubilėjaus, kūrybinio darbo trisdešimtys metų ir darbo Valstybinėje filharmonijoje dvidešimtys metų sukakties proga sveikino Kapsuko miesto ir rajono valdžios atstovai, miesto bei rajono kultūros darbuotojai, savi-veiklininkai.

Kada pasižiūri į naujai statomus namus, fabrikus, gamyklas, besikuriančias įdomias tradicijas, besilinksminantį jaunimą, neužiom pagálvojį — negi pasaulyje gali atsirasti toks žmogus, kuris norėtų vienu mygtuko spūstelėjimu visa tai sunaikinti, kad mūsų gražioji žemė liktų vien tyrais, dykvietė. Man rodos, Vakarų Europos viršūnės, taip pat ir JAV valdžia turi gerai žinoti, kuo gali baigtis toks neapgalvotas žygis. Mes tikrai nenorime naujo konflikto. Pakankamai daug aukų sudėjome ant karo dievo Marso aukuro. Man pačiam asmeniškai taip pat teko dalyvauti antrojo pasaulinio karo maišalinyne, todėl niekam nelinkiu patirti to, ką mūsų karta turėjo išgyventi.

V. Gulmanas

Kultūros Atgarsiai

Tarybinės rusų literatūros klasikas Michailas Solochovas buvo plačiai žinomas ir Amerikos skaitytojams, įskaitant lietuvius. Čia paduodame Lietuvos spaudoje tilpusio jo laidotuvių aprašymą. Red.

Tarybiniai žmonės palydėjo į paskutinę kelionę M. Solochovą — didį mūsų laikų rašytoją, dukart Socialistinio Darbo Didvyrį, TSKP CK narį, TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatą, Lenino premijos ir TSRS valstybines premijos laureatą, Nobelio premijos laureatą, TSRS Mokslų Akademijos tikrąjį narį, TSRS rašytojų sąjungos valdybos sekretorių, M. Solochovo kūryba be galo brangi ir artima visoms mūsų daugiatacionalių Tėvynės tautoms.

Didžiai liūdi Viošenskajos stanica, visa Dono žemė, su kuria susijęs genialaus tarybinės epochos metraštininko gyvenimas ir kūryba. Salėje daugybę vainikų — nuo TSKP Centro Komiteto, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo, tarybinių ir visuomeninių organizacijų, Dono krašto įmonių, kolūkių ir tarybinių ūkių darbuotojų, nuo giminių ir artimųjų. Garbės sargyboje — laidotuvių organizavimo komisijos nariai M. Zimianinas, I. Bondarenka, A. Jępiševs, G. Markovas, V. Saura, T. Mentešavilis, S. Michalkovas, J. Bondarevas, J. Verčėnka, A. Kalininas, N. Bulavinas.

Paskutinės atsisveikinimo minutės...

Karstas su M. Solochovo palaikais išnešamas iš kultūros rūmų ir pastatomas ant artillerijos lafeto.

Kortezas lėtai juda į staciono centrinę aikštę. Procesijos priekyje — M. Solochovo portretas, apjuostas gedulo juosta. Ant raudonų atlasinių pagalvių — Socialistinio Darbo Didvyrio „Plautuvo ir kūjo“ Aukso medaliai, Lenino, Spalio revoliucijos, Tėvynės karo pirmojo lapšeno ordinarai, kiti Tarybų Sąjungos ir užsienio apdovanojimai, kurie buvo suteikti rašytojui už didžiulį nuopelną tarybinei ir pasaulinei literatūrai.

Aikštė nuo krašto iki krašto pilna žmonių. Prasideda gedulo mitingas, skirtas M. Solochovo atminimui.

Jį pradėjo TSKP CK sekretorius M. Zimianinas. Tarybų šalis, socialistinė kultūra patyrė labai skaudų nuostolį, pasakė jis. Pasitraukė iš gyvenimo genialus tarybinis rašytojas, didis rusų tautos sūnus Michailas Solochovas.

Mirė menininkas, kuris jau seniai yra pripažintas Tėvynės ir pasaulio literatūros klasiku.

Michailas Solochovas — rašytojas komunistas — mūsų laudies pasididžiavimas ir jos meilė. Jo kūriniai giliai ir įkvepė pavalzdavo kovą dėl didžiojo Spalio triumfo, socialistinės santvarkos kūrimą, mūsų Tėvynės darbo masių kovos dėl naujo gyvenimo heroiką, nepriklusimą tarybinės laudies karinį žygdarbį rūsčiais laisvės Didžiojo Tėvynės karo metais, laudies, su kuria Solochovasėjo šio karo keltais.

Pasaulinė šlovė, kurią pelnė „Tykusis Donas“, „Pakelta vėlena“, kitos jo knygos, atspindėjo XX šimtmečio revoliucinių pergalų pasaulinę istorinę reikšmę, didžiosios Lenino partijos išugdytą socialistinės visuomenės dvasinę energiją.

Michailo Solochovo asmenybė įkūnijo geriausius socialistinės epochos menininko bruožus. Jis buvo genialus meistras, Tarybų Sąjungos pilietis — patriotas ir internacionalistas, liepsmingas komunistas.

Solochovo kūryba buvo ir bus tikro patikimumo, jo asmeninių pažiūrų ir partijos idejų organiškų sutapimų pavizdys. Daugiau kaip 50 metų jis buvo partijos gretose. Su Solochovu — komunistiniu patikimumu neatskiriama susiję jo teisingumas, humanizmas, didis dorovinis tyrumas.

Solochovo humanizmas išaugo iš jo gilios tikėjimo tarybinės laudies tėgų neišsen-

kamumo, jos išmintimi, narsa ir gerumu, jos kūrybinių genijų, kilnių marksizmo-leninizmo idėjų teismu ir teisingumu.

Michailas Solochovas niekada neapsiribojė vien literatūros interesais. Iki paskutinio dienu jis gyveno gimtosiose vietose ir visomis minutimis buvo su darbo žmonėmis, su partija, su gyveno savo šalies rūpesčiais — komunizmo kūrimo ir taikos stiprinimo rūpesčiais. Jis buvo demokratiškas tiesioginė ir aukščiausia prasme — kaip rašytojas ir kaip žmogus. Solochovo — didžiausio XX šimtmečio rašytojo — žodžio su pasitikėjimu ir pagarba klausėsi milijonai Žemės žmonių.

Milžiniškas buvo jo poveikis visos pažangiosios žmonijos meno kultūros rajdai.

Nuo 1961 metų Michailas Solochovas buvo mūsų partijos Centro Komiteto narys, visų šaukimu TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatas. Dvi Socialistinio Darbo Didvyrio žvaigždės, Lenino premijos ir TSRS valstybines premijos laureato ženklai, ordinarai ir medaliai, tarptautiniai apdovanojimai — visi jie rodo, kad partija ir liaudies labai vertino jo didžiulius nuopelnus.

Siandien mes atsisveikinome su Michailu Solochovu, pasakė kalbėtojas. Mūsų sielvartas beribis. Be galo didelis nuostolis. Bet jis turi stiprinti mūsų menininkų pareigos Tėvynę supratimą. Nemirtingi yra genialūs Solochovo kūriniai, Lieka ir bus gyvos puikios Solochovo tradicijos literatūroje.

Prasėjo Mariją Piotrovą, Michailo Solochovo giminės ir artimųsios priimti mūsų nuosirdžiausia užuojauta.

M. Zimianinas skelbia pradžią gedulo mitingą, skirtą Michailo Solochovo atminimui.

Žodis suteikiamas TSKP Rostovo srities komiteto pirmajam sekretoriui I. Bondarenkai.

Pasitraukė iš gyvenimo didis dabartinis rašytojas, genialus proto ir kilnios širdies žmogus, šlovėingas Komunistų partijos sūnus, pasakė jis. Sviestas, kupinas ištęmto kūrybinio darbo buvo M. Solochovo gyvenimas.

Dar neturėdamas ir dvidešimties metų, jis atėjo į didžiąją literatūrą jau kaip su brandes menininkas, gerai suapratęs esmę to didžiojo revoliucinio lūžio, kuris paliko pėdsaką darbo žmonių širdyse ir samonėje. Visą savo kovotojo ir rašytojo — gyvenimą Michailas Solochovas buvo šventai ištikimas partijos vėliavai, mūsų literatūros patikimumo principui.

Tarsi kalnagūbris stūko M. Solochovo, kuris tapo tarybinės ir pasaulinės literatūros viršūne, kūryba, pažymėto savo kalboje TSRS rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas sekretorius G. Markovas. Ji atspindėjo mūsų revoliucijos istoriją, tarybinės santvarkos kūrimą, mūsų Tėvynės gyvenimą nuo svetimųjų grobių, mūsų laudies kovą už taiką ir komunizmą.

Kalba RTFSR rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas S. Michalkovas:

Iš mūsų tarpo pasitraukė genijus. Mirė didysis rusų rašytojas Michailas Solochovas. Klekvienas žmogus, o tuo labiau menininkas, už viską, kas jis yra, dėkingas tai žemei, kurioje jis gimė, išaugo, kuria jis vadina savo Tėvynę. Michailo Solochovo Tėvynė buvo Dono žemė.

Prieš daugelį metų jis, mažas berniukas, atėjo ant gimtosios upės kranto, ir niekas tada nežinojo, kad jo vaikystės upė taps didžiuoju „Tykiuoju Donu“, o jo knygu herojai prabilis visomis pasaulio kalbomis.

Vėlionio tėviškiečių vardu nuosirdaus liūdesio žodžius tarė TSKP Viošenskajos rajono komiteto pirmasis sekretorius N. Bulavinas.

Mums ypač sunku pergyventi šį nuostolį, nes visą savo gyvenimą Michailas Aleksandrovičius visada buvo su mumis, paprastais žmonėmis, kurių likimas buvo ir jo likimas ir kuriuos jis apdainavo savo nemirtinguose kūriniuose, pasakė jis.

Sunku perteikti visą liūdesį, kuris apėmė kiekvieną iš

Labanoro girios Mohikanai

... Virš juodo eglyno žybsi sidabriniai Sienpjočiai. Paręčiui šalčiui paspaudus, gurgžda senovinių klotimų linkui riedantys Gryžulio Ratai.

Tokia tyluma! ... Rodos, girdi, kaip atplyšusi ant sniego krenta beržo tošėlė, kaip gurgžda bruknienojai, prispausti tvirtų tetervino kojų, ir oloje "ant šono verčiasi" įmigęs barsukas. Ir staiga nuo Baranovos raistų pusės sudreba šimtametė Labanoro giria.

Ahhūūū — ahhūūū, auūū! ... Ritasi kraupus ir kartu didingas aidas. Ahūūū — ahhūūū, — atkar-toja baltos platumos ir smėlio gūdoma. Iš kitos bruzgrynos pusės atsiliepa dar keli žvėrių balsai. Tai staigia, ūkauja, skalija paskutinis vilkų pulkas girioje. Nepavadinai neviltes garsais šį naktinį koncertą. Tai šauksmas pratesti galingą vilkų gimę, išsaugoti nuošaliausias irštvas ir žvėrių guolius kavaduose. Ir vilkai kelia vestuves! Pilnas savotiško dramatiško, atšiaurumo, o kartu ir neaprasomo laukinio grožio. Prieš šį šauksmą Kanados ir Aliaskos sniegunių tyruose neatsilaikydavo ir didžiojo plunksnos meistro, prisiekusio vilkų gynėjo, Jacko Londono širdis. Pamenate jo nuostabią knygą "Baltoji iltis", tapusią gamtos himnu laisvam, išdidžiam žvėriui?

Taigi mūsų laukia Lietuvos vilkų karaliai, pati seniausioji "vilkynčia" — Labanoro giria. Laukia lietuviškosios džiunglės palei Lakają ir Persokšną. Ir prieš šimtą metų, ir net dabar, — neka-

mūsų, Viošenskajos gyventojų, kai mes sužinojome, kad mirė mums brangus ir artimas Michailas Solochovas, sakė Viošenskajos rajono Kružilino tarybinio ūkio prekinės kaulių fermos brigadininkė, Socialistinio Darbo Didvyrė Ch. Bokova. Neįmanoma išvardyti visų Michailo Solochovo nuopelnų šaliai ir žmonijai. Mums, kružilniečiams, Solochovas brangus dar ir tuo, kad jis gimė mūsų kaime, būdamas berniukšis, bėgėjo po stepę, kur dabar nusidriekė gerai įrengtų tarybinio ūkio namų gatvės, išaugo gamybiniai korpusai.

Gilų skausmą kiekvieno tarybinio žmogaus širdyje sukėlė liūdna žinia apie Michailo Solochovo mirtį, pasakė kombainų gamybinio susivienijimo „Rostselmas“ cecho šaltkalvis surinkėjas, Socialistinio Darbo Didvyris K. Ulanovas. Mes, gamyklos „Rostselmas“ darbininkai, visada laikėme jį tikru Tarybų šalies sūnumi.

Neįmanoma įsivaizduoti, kad mes lydimė į paskutinę kelionę Michailą Solochovą, pažymėjo RTFSR rašytojų sąjungos valdybos sekretorius V. Zakrutkinas.

Karštai mylimą gimtąją žemę, upę, su kuria jis buvo neatskiriama susijęs nuo vaikystės metų, krantus, mus visus, staiga tapusius našliais, paliko didis, nepakartojamas menininkas, kurio kūriniai perėjo visą planetą, tapo žmonių turta.

Užbaigdamas gedulo mitingą, M. Zimianinas pasakė: „Atsisveikinant su Michailu Solochovu, leiskite dar kartą TSKP Centro Komiteto, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo, TSRS Ministrų Tarybos vardu pareikšti nuosirdžią užuojautą visiems jame, vėlionio giminėms ir artimiesiems. Leiskite pareikšti šiltą tikinimą, jog visi jį sąžiningai ir paslaukojamai dirbsite, kad būtų įvykdyti istoriniai partijos XXVI suvažiavimo nutarimai, TSKP CK vasario plenumo nutarimai.

Aidi šautuvų salinto salves, skamba Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos valstybinis himnas. Atiduodama paskutinė pagarba didžiam tarybiniam rašytojui Michailui Solochovui.

rūnuotu girios karaliumi Labanore buvo laikomas ir pasiliko pilkasis vilkas. Kadaise jis pro pamatus avinus iš kūtės tempdavo, net į arklių diendaržį įsisukdavo. Tas vilkas, kuris avims kailius purtydavo ir vienkiemį šunis nusinėdavo, — aviniu liaudyje buvo "pakrikštytas". Kumeliukų užpuolikai — stambiam ir stipriam žvėriui — arklinio vardas prigiję.

Pasiveičiuokime Paluknio kaimelyje pas seną medžioklį Vladą Rylšį. Užsukime į Paalsuodę — Juozapo Stundžio sodybon. Kiek įdomiausių pasakojimų apie vilkus išgirsime.

... Gryžo speiguotą vasario rytą gaspadorius iš Ginučių malūno. Džiaugėsi pyraniais miltais. Bet iki namų jų neatvežė. Vidukelyje važnyčiotoja ėmė vyti vestuvinė vilkų kavalkada. Žmogelis visus maišus ant giriakelio išsvaldė. Arkliams užšėrė ir vos ne su vartais sodybon įšvilpė. O buvusi vienais metais ir tokia vilkų ruja. Atėjo prie Lakajos ir pirtelę praus-tis vyrai. Pilikai apsupo ir iki paty ryto beržinės vantos mėgėjus saugojo. Tie dvi bačkas giros išgėrė. Ietį iš žarsteklio nusikėlė.

O dabar apie girių karalių ir keletą jomybių pateiksimė.

Guoli pilkieji renkasi pačioje gūžiausioje girios raito vietoje. Kur negirdėti miškarinių pjūklų, vežimų dardėsio. Bene labiausiai mėgsta pelkių aukštumėles. Tos "vilkų salos" — irštvo mis vadinamos. Dažniausiai vilkė susilaukia 3-5 vilkiukų. Štai aną vasarą Klabų pelkėje (Silalės rajonas), netoli Šėručių kaimo, vaikai kada-gyne šešis vilkiukus lizde surado. Net kartų su šuniu-kais ir kaikiukais bandė Beržinių sodyboje auginti. Deja, žvėreliai neištverė nelaisvės.

Pora mėnesių vilkiukai maitinosis pienu. O po to — jau kurapkieną, stiriėną, parūpintą tėvų, šveičia. Grešiant pavojui, vilkai savo vi-gamę už poros kilometrų "perkelia". Paprasčiausiai įsikan-dantim už kailio ir perneša. Kartais dar didesnių gudrybių griebiasi.

Antai vilkė Utenos rajone, Kemešio kaime vaikus išau-gino netoli Doveikio sodybos. Olą turėjo įsikarusi po alyvų krūmų darželyje. Bet įdomiausia, kol vilkė gyveno sodyboje, ne vienam aviniui kaime joks pavojus negrėsė. Pasirodo, vaikas medžiojo už ežero — gretimoje apylinkė-jė.

Gyvena pilkieji — 15-16 metų. Sveria 50-60 kg. Bet būna ir vilkų milžinų. Aną vasarą Sirvintų rajone, Bartkuškių miške, sumedžiotas vilkas svėrė 70 kg.

Pokario metais mūsų miš-ka knibždėte knibždėjo vil-ku. Jų pulkai Lietuvos giro-se siekė apie 2 tūkstančius. Siandien girios mohikanų Lietuvoje priskaičiuojama arti dviejų šimtų.

... Plaukia delčia virš Labanoro girios. Puriame sniege — vienišos, didelės pėdos. Aidi senasis glūdimų balsas. Didingas, kraupus. Paskutiniai laisvų žvėrių mohikanai nenori palikti senolių irštvių ir guolių. Nori išsaugoti savyja vilkų karalių. Jukbe jos — nėra ir šimtametės girios.

Leonardas Grudzinskas

PRABUDĘS UGNIKALNIS
Indonezijoje Ulanovs saloje prabudęs ugnikalnis padarė šalies ekonomikai nuostolį už daugiau kaip 25 milijardus rupijų. Lava ir pelėnai gunkino apie 700 tūkstančių hektarų palmių, šimtus galvijų, praneša Antaros agentūra.

Dešimt gulbių žiemojo neužšalusiam šiemet Nemune. Nuotraukoje: Gulbės Nemune prie Kauno senamiesčio.

K. Jurelės nuotrauka

LAISKAS „TIESAI“ IŠ NIJORKO

KAS PADOVANOS SIDABRO DOLERĮ?

Jungtinės Amerikos Valstijose, Niujorke, „Moskva nju“ korespondentu pradėjo dirbti vilnietis žurnalistas, ilgametis „Tiesos“ darbuotojas Vilijus Kavaliauskas. Spausdiname jo pirmąjį laišką iš šio Amerikos didmiesčio.

Prieš šešerius metus, išskridus iš Maskvos į Niujorką, buvo galima pavyti saulę — po ilgos kelionės nusileisti tokį pat vidurdienį, kokį palieki Šeremetjevo aerouoste. Šį kartą kelione truko gerokai ilgiau. Ir kalta dėl to ne saulė ar virš Atlanto siaučiantys vėjai. Abi šalys, tautos ir net gimines atitolino, pasitraukė tarptautinė padėtis — jau keleri metai, kai Vašingtono nurodymu nutrauktas tiesioginis oro susisiekimas su Tarybų šalimi.

Monrealio Dorvalo aerouosto „amerikietiškoje zonoje“ mutininkas, tikrines tarybinių tranzitinių keleivių bagažą, pavaršęs mano pasą, net užmiršo savo pareigas ir pasakė:

— Vadinasi, žurnalistas... Tikriausiai važiuojate aprašyti mūsų rinkimų? Kaip jums patinka Džonas Glenas? ... O jūs pirmasis astronautas, rodos. Gagarinas, Jurijus Gagarinas. Simpatingas vyras — esu matęs jo nuotrauką. ... Na, na, pas mus jums bus įdomu, — ir vel prisiminęs savo darbą, plačią mostu ėmė antspauduoti lagaminų kvietulus.

Gerai palinkėjimai niekada ne pro šalį. Kažkada Amerikoje buvo įprasta laimėti devanoti sidabrinį dolerį. Negeilėjantis infliacija sugadino gražią tradiciją. Metalinis doleris — iš nikelio lydinio — sumazejo iki „kvoterio“ (25 centų) formato, o senieji sidabriniai (ar naujos olimpinės monetos) kainuoja iki 40 dolerių. Tokiomis sumomis amerikiečiai nesisišvaisto. Net ir laimė.

Tik menka centų krūvelė buvo dėžutėje ant šilgaitvės Brodvėje, visai prie mano namo. Greta kartoninės dėžutės tiesiog ant betono sėdėjo pagyvenusio moters su

naudojosi ir kažkoks psichopatas, prieš kelias dienas Niujorko metro nustūmęs ant bėgių jaunutę merginą. Ji buvo tik prieš keturis mėnesius persikėlusį gyventi į Ameriką iš Kinijos, ir pirmoji pažintis su „laisvąja šėlimi“ buvo lemtinga. O žudikas šaltakraujis aiškino, kad jam nepatinkanti „geltonoji rasė“.

Žinoma, kai tave vežioja uniformuotas vairuotojas vos ne dešimtmetrinio „Kadilaku“, tada turi „teisę“ nevažinėti purvuoju Niujorko savybėjumi ir nebūti sutrauktas po traukinį.

Tokias galimybes tikrai turi 95 tūkstančiai oficialių Amerikos milijonierių, nors iš jų tik 22 tūkstančiai moka pajamų mokesčius už sumą, didesnę nei 500 tūkstančių. Jungtinės Valstijose yra daugybė oficialių galimybių apgauti finansų organus. Viena iš jų — labdarybės gestai.

Praėjusiais metais viena Los Andželo senelių prieglauda gavo „dosnią“ dovaną — stalą ir keturias kedes. Nė vienas iš šių baldų nebuvo naujas, bet bendra verte buvo nemaža — apie 600 dolerių. Dar svarbiau buvo aukotojo pavardė: senus baldus Kalifornijos seneliams dovanuoja Ronaldas Reiganas.

Sunku pasakyti, kiek prezidentas uždirbo iš šios akcijos. Mat labdarybei skirti pinigai užskaitomi už mokesčius. Tais metais Baltųjų rūmų šeimininkas deklaracijose mokesčių inspekcijai prispazino uždirbęs 741 tūkstantį dolerių.

Vakarais visomis spalvomis švičiantčiame Brodvėjeje tiesiog ant šilgaitvės suseda gatvės muzikantai. Retas gali praeiti pro šalį abejingas, neuždaučius į jų dainą. Tačiau į šiandieninio truba-dūro skrybėlę sidabrinio dolerio niekas nemeta.

Vilijus Kavaliauskas

KRINTANTYS LAPAI

Ar viskas jau buvo? — spalvoti
Po viena, po du ir būriais
Jie leidžias — nereikia galvoti —
Rugšėjo ramiais vakarais.

Saulelė prieš laidą nurimsta,
Ir gelsta — panašus į jį —
Ant samany tupia ir grimzta
Mūsų atmintyje.

Jų neseka niekas, tik žiūrli,
Kas eina pro šalį. Vien!
Jie krinta, nes nieko neturi
Nei žemėje, nei vandeny.

Parausta šermukšniai, atsiveria gvilbiai,
Juosta gervuogės, upių vėsa
Dangų atspindį — įeigu svilveli
Kaktų ar lūpas — tavo tiesa.

Praeina pėsti, pravažiuoja važiuoti,
Ir sugeria spanguolių saulę miškai,
Lapelis plevėna, pageltęs kaip žodis,
Kurio garsiai nepasakai.

Zolelės dar želia, pievose žalia,
Samanos pilnos drėgmės.
Viršūnėje kabo saulelė
Ir leidžias kaip lapas. Mes.

Stasys Jonauskas

Detroit, Michigan

Gimtadieniai

Neseniai sužinojau kad "Laisvės" ir "Vilnės" skaitytojas, John Kurauskas paminėjo savo 93-ųjų metų gimtadienį 1983 m. rugsėjo mėn. Jo dukrelės Emma Rye ir Ann Balchūnas bei žentai Alphonse Rye ir Eddie Balchūnas ir anukės jį su gimtadieniu pasveikino.

Kovo 4 d. Eva Yuodaitis minėjo savo 92-erių metų gimtadienį. Jos dukrelė Bertha Rye ir žentas Tony Rye ją širdingai sveikino ir palinkėjo sulaukti dar daug sveikų metų.

LDS susirinkimas

Kovo 11 d. įvyko LDS 21 kp. mėnesinis susirinkimas. Jį sklandžiai pravedė kuopos pirmininkas Tony Vasaris. Susirinkime dalyvavo visa valdyba išskyrus išdo globėją Minnie Tvaską. Sakoma, ji ruošiasi kelionei į Floridą.

Kęstutis Garelis davė gerą raportą apie "scotch doubles" (kėgio lošimą) įvykusį kovo 3 d.

Kęstutis viską tvarkė pagalbint Berthai ir Tony Rye; Alphonse Rye, Janice Brazas ir Karen Arndt. Kita

raportą apie bowlerių finansų padėtį davė Alphonse Rye.

Iš raportų matyti, kad bowleriams gerai sekasi. Buvo taipgi pranešta, jog į kuopą įstojo du nauji nariai — bowleriai: Pauline ir Gordon Arndt. Pagal kuopos nutarimą, pradžioj balandžio — April mėn. kuopos susirinkimai įvyks kiekvieną mėnesį pirmąjį sekmadienį.

Moterų Diena

Po viršminėto LDS susirinkimo tuoj įvyko Detroito Moterų Pažangos klubo susirinkimas ir Tarptautinės Moterų Dienos minėjimas. Tarptautinė Moterų Diena įvyksta kovo 8 d. Moterų visam pasauliui ta diena paminima, neatsilikio ir Detroito Moterų Pažangos klubas.

Po susirinkimo ir minėjimo moterų klubo sekretorė išdėstė Stefanijai Masytę pranešė, jog jos mamytė Teofilė Masienė, kovo 4 d. paminėjo savo 90-ies metų gimtadienį. Ta proga ji dalyviams pakvietė vaišėms, kurias suruošė Stefanija, o pėlnas liko moterų klubui. Vaišėm pasidarbavo Pat Stunksas, o virtuvėje pagalbėjo Mary Norush. Buvo ir stiprosios, kurią aptar-

navo Tony Vasaris. Masienei padainavo dalyviai gimtadienio dainą. Popietė praleista linksmai.

Sutuoktuvės

Gegužės-May 12 d. susituoks Diane Garelis su John Pepper. Vestuvės bus Detroito. Jaunosios tėveliai Kęstutis ir Antonette Gareliai, jau vestuvėms ruošiasi, ir lauks giminių atvyksiant net iš Kalifornijos bei Texas valstijų.

Klubo banketas

Dėl viršminėtų vestuvių Motinų dienos banketas įvyks savaitę anksčiau, sekmadienį, gegužės-May 6 d., 1 v. p. p., bus ir pavarinis balius Klubo patalpose, 4114 W. Vernor Highway, Detroit. Valdyba užtikrina, jog banketas bus nepaprastai šaunus. Maistą paruoš Klubu nuolatinių šeimininkės. Pat ir Mike Stunksai namie pagamins skanių lietuviškų dešrų; Antonette Garelis ir jos sesutė Estella Smith vištes keps Klubu pečiuję; Emma Rye joms pagelbės skaniai paruošdama bulves ir kitus patiekalus. Bankete ne tik pasilinksminsim sulaukę pavasario, bet pagerbsime motinas. Ypatingai lauksime ir kanadiečių. Iki pasimatymo.

Stefanija

"Laisvės" suvažiavimas ir banketas

Sekmadienį, balandžio 29 d., Lietuvių Kooperatyvinės Bendrovės ("Laisvės") dalininkų suvažiavimas įvyks 10:30 val. ryto, Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Po suvažiavimo, 1 val. bus pietūs. Kviečiame visus New Yorko ir apylinkės lietuvių atvykti. Auka: \$10

EKSKURSIJA Į LIETUVĄ

"Laisvės" Bendrovės direktorių taryba ruošia ekskursiją į Lietuvą liepos 13 d. iš Kennedy aeroporito. Lietuvoje bus 10 dienų — nuo liepos 16 d. iki 26 d., grįš į New Yorką liepos 27 d. Kaina \$1,775.

Agentas: Robert J. Ellyn Travel, Inc., 501 Fifth Ave., Suite 160 S., New York City 10017. Visais reikalais kreipkitės į

"LAISVĖS" ADMINISTRACIJA

102-02 Liberty Ave. Ozone Park, N. Y. 11417

Bonn. — Fed. Vokietijos socialdemokratų frakcijos narys Alfred Emmerlich pareikalavo, kad vyriausybė uždraustų buvusias SS karo veteranų organizacijas ir neleistų joms ruošti įvairių švenčių. Jis tvirtina, kad tokių organizacijų buvimas yra smūgis į veidą tiems vokiečiams, kurie trokšta demokratinės santvarkos. Bet neatrodė, kad to reikalavimo bus paisoma. Dabartinis kancleris Kohl anksčiau jau buvo išėjęs tų organizacijų narių ginti, tardamas, kad tie, kurie kovojo II Pas. karo metu, nieko bendra neturi su nacių nusikaltimais.

As eager as the women were to unionize, they were afraid to distribute leaflets for fear they would be fired. Sonia appealed to the United Textile Workers, and the women were finally unionized. The UTW sent Sonia to the Wilkes Barre, Pennsylvania, area to organize. She stayed on this job off and on for eight months and fought hard and long with the textile bosses.

"There were terrible conditions," said Sonia. "They didn't have sanitary conditions. They had to go outside in the wintertime. They had no sanitation, no drinking water—nothing. . . . We had quite a time there. At that time, we organized the nucleus of a union in several little towns—the UTW and the Amalgamated Clothing Workers."

Sonia was also active during the Sacco and Vanzetti case in getting Polish and Lithuanian women to help in trying to stay the execution the night before it was scheduled.

In 1929 the Karosses moved to Oakland, California, because of their daughter's health. Sonia went out to work cleaning house and tried to organize other houseworkers, but the AFL refused to admit women as members. Sonia spoke at the AFL convention in San Francisco on the need to organize houseworkers. The convention promised to work on it but nothing materialized.

She later worked near Santa Rosa as a hops picker. She described some of the problems: "We started organizing quite a few of the workers. It was hard to organize women because they had little children with them in the field, and they were scared that if there was a fight the children would be hurt. When the bosses got news that we were organizing, they had vigilantes come and burn a cross." Since that didn't scare off the organizers, vigilantes showed up the following night in white sheets, burned another cross, shot their guns into the air, and distributed leaflets threatening to burn the organizers as well. That stopped the organizing of field workers, but only for a time.

Sonia became a section organizer for the Communist Party in a large poverty-stricken area of Oakland. Here she met Anita Whitney, whose seven-year criminal syndicalism trial had made her world famous. Whitney taught Sonia how to speak publicly without straining or damaging her voice. Both spoke from soapboxes at 12th and Broadway in Oakland several times a week. Together with Gertrude Warwick, another distinguished organizer, the three were considered a triple threat. Kaross was elected vice president on the state executive board of the CIO and vice president of the San Francisco Central Labor Council.

Later she worked to organize textile workers in Oakland and San Francisco, where there were three textile locals.

In Oakland, Sonia Kaross, Anita Whitney and Gertrude Warwick demonstrated for Social Security and were arrested. This time Sonia spent two months in prison, her bail set at \$15,000. She and Warwick were later gassed by police for demonstrating on behalf of "work or wages," a movement that led to the WPA program that developed during the Roosevelt era. Sonia was also hit across the face by police when she attempted to speak on the steps of Oakland City Hall. The blows resulted in damage to facial nerves and a blood clot that had to be removed at Mayo Brothers Clinic.

During the 1930s and 1940s, Sonia organized textile workers in San Francisco, Oakland, and Pendleton, Oregon. In Los Angeles, she organized the hosiery industry and served as the business manager of her textile union, as well as vice president of both state and local CIO councils for 20 years.

In the early 1960s, Sonia began to write for papers in the peace movement, in which she had been active as long as before 1917, when she first joined the Women's International League for Peace and Freedom.

Sonia retired at 62 and continues to be active in the American-Soviet Friendship Society. She was the driving force behind its San Francisco bookstore until it closed recently.

Daily World

Sonia Kaross in 1982 at the funeral service for her husband in Lithuania, USSR.

Sonia Kaross: a woman of the working class

By Patricia Hickerson

Sonia Kaross is one of the great unsung political fighters of the 20th century—unsung except in her native Lithuania where she was always an honored guest and where all her books, including *Women Fighters for Communism and International Women's Day*, have been published.

Sonia, born near Vilnius in 1901, came to the struggle through her father, Rafael Baltrun, a Socialist revolutionary. Baltrun would have been sent to Siberia for his anti-Czarist activities if he had not come to the U.S. in 1905. After a year's work, he was able to send for Sonia and her mother and two small brothers. Sonia remembers well the misery of the ocean crossing when the four huddled together sick in their small berth in 1906.

At the age of 10, Sonia began bringing home piecework from a brush factory. She made a dollar a week fitting hog bristles into handles for two or three hours a day.

The Baltrun family moved around a lot, trying to make ends meet. Sonia graduated from grammar school at 13 in West Arlington, Vermont, and got a job sandpapering chairs in a factory, a back-breaking task that involved hoisting heavy furniture. The boss happened to notice her excellent handwriting and sent her to the office to mark down work totals. Then he taught her rudimentary book-keeping. For this job, she earned \$4 for a 60-hour week.

The eight or nine boarders her mother had were members of the Lithuanian Socialist Federation. Her father subscribed to *Socialist* and other progressive newspapers. Sonia's father often had her read the newspapers aloud to the boarders. Afterward they would discuss the political issues raised. In this way, Sonia gained an early understanding of radical politics.

At 15, Sonia became the bookkeeper at a Lithuanian Socialist Federation newspaper, *The Struggle*, published in Philadelphia, earning \$10 a

Patricia Hickerson is on the staff of the *People's World*.

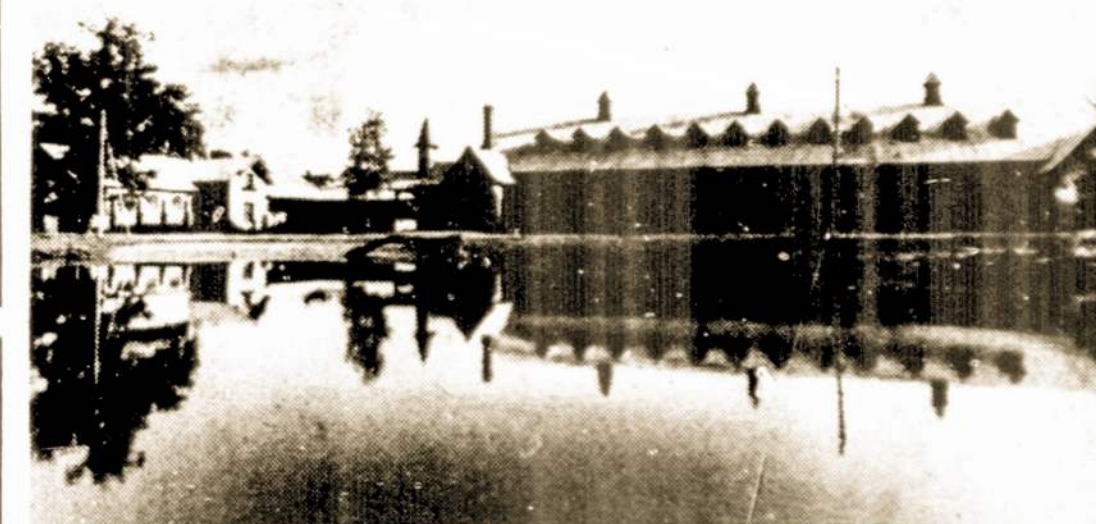
Kur šeimininkavo grafai

Daugelį dešimtmečių Žagarėje, ant Svėtės kranto, lietaus ir darganų plakamas rymojo apleistas vėjinis mūro malūnas su galerijomis. Kaip pasakojama, jis pastatytas dar tais tolimais laikais, kai urėdų suvaryti būdžiauninkai nuogomis rankomis ritino didžiulius akmenis. Malūno kaimynystėje stūksojo taip pat kiti būdžiaivos laikų liudininkai — žirgyno maniežas, arklidės, pagalbiniai pastatai, statyti 19 amž. viduryje, kai Žagarė ir jos apylinkės priklausė stambiam dvarininkui grafiui Naryškinui. Grafiui Žagarėje negyveno, tik su gausia palyda atvykdavo vasaromis kas dveji metai. Tada dvaro rūmuose būdavo ruošiami maskaradai, lenktyniaudavo eikliausi žirgai, vykdavo didžiulės medžioklės, liedavosi šampanas. Naryškinai mylėjo arklus, šunis, tik ne žmones.

Prieš kurį laiką Žagarės valstybinio žirgyno direktoriaus A. Deveikio pakviesti, Paminklų restauravimo instituto specialistai paruošė visų pastatų atstatymo bei atnaujinimo planus ir dokumentaciją. Sumanių restauratorių rankos malūnui ir žirgyno kompleksui gražino jaunystę. Dabar pirmame malūno aukšte veikia valgykla-kavinė, antrame — svečių kambariai, trečiame — žirgyno istorijos muziejus. Neatpažįstamas ir žirgyno ansamblis — restauruotas maniežas, arklidės, vežimė, kurio sudaro vidaus kiemą, apjuostą atvira galerija. Dabar specialistai Žagarės žirgyno kompleksą laiko vienu geriausių šalyje.

Restauratorių rankų dar laukia buvusieji grafo rūmai, kurie bus pritaikyti mokinių bendrabučiui, ir 63 ha parkas — vienas turtingiausių respublikoje. Jame vasarą žaliuoja apie 140 veislių krūmų ir medžių. Čia ir baltoji eglė, sidabrinis klevų, buku, pilkųjų riešutmedžių, kedrių pušų ir daug kitų augalų, kurių pavadinimai tik specialistui težinomi. Kai kurie medžiai stebina savo dydžiu — net 24 m išaugęs sidabrinis klevas, 23 m glauštakis ažuolas, 22 m — pilkasis riešutmedis, o vieno paprastųjų bukų skersmuo net 1,4 metro — tai pats storiausias bukas Lietuvoje.

Baigia sulsti į žemę kažkada parką juosiusi akmeninė siena, vietinių gyventojų vadinama, — grafas Naryškinas draudė valstiečiams ir miestiečiams į parką net koją įkelti. Tačiau tvora nei restauratorių, nei žagariečių nedomina — ji be pėdsakų išnyks, kaip išnyko ir grafo galybė. Petras Budraitis

Nuotraukoje: Restauruotos arklidės.

Nuotraukoje: Jaunieji Žagarės raiteliai prie malūno. Vlodo Gulevičiaus nuotraukos

BRIEFS

They say President Reagan's proposed fiscal 1985 budget would have a "devastating" effect on New York, raising the specter, among other things, of a possible boost in subway fares.

Sharply higher prices for groceries, home heating oil and telephone services pushed Consumer Price Index up to 6% in January, an annual rate of 7.8% more than double the 1983 inflation rate.

Susan Lander from Long Island City writes in "Voice of the People" column in Daily News:

"Lebanese President Amin Gemayel would never have to ask the U. S. government for a \$10-billion loan to rebuild his country if the United States had never supplied Israel with military hardware amounting to \$15 million a day.

As the movement to defeat Reagan gathers strength, and the movements for peace, jobs and equality gather momentum, the government will no doubt step-up all forms of harassment and repression.

The movement against the storage of 500 cruise missiles in New York harbor is rapidly developing broad support across the city and in New Jersey.

Peace groups are collecting signatures on a petition supporting City Council resolution 568. The resolution would prohibit entry of nuclear weapons and material into the harbor.

A woman died in a fire. She could not open the door fast enough. She had three locks on it to keep out the criminals. So she died because of them anyway. Ilse